

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

C-Uppsats

Det stora snillets divinatoriska blick

En studie om skildrandet av Carl von Linnés resa till Sápmi vid åminnelsefirandena till hans födelse och död 1807, 1878, 1907, 1978 och 2007

Examinator: Eleonor Marcussen
Författare: Albin Karlsson
Handledare: Linda Andersson
Burnett
Termin: HT18
Ämne: Historia
Nivå: C-nivå 61–90 poäng
Kurskod: 2HIÄ06

Titel: Det stora snillets divinatoriska blick: En studie om skildrandet av Carl von Linnés resa till Sápmi vid åminnelsefirandena till hans födelse och död 1807, 1907, 1978 och 2007

Examinator: Eleonor Marcussen

Författare: Albin Karlsson

Handledare: Linda Andersson Burnett

Termin: HT18

Ämne: Historia

Nivå: C-nivå 61–90 poäng

Kurskod: 2HIÄ06

Abstract

The purpose of this essay is to investigate how Carl Linnaeus' (1707-1778) expedition to Sápmi ('Lapland') 1732 was depicted in the centennial, bicentennial and tricentennial commemoration of his birth in 1807, 1907 and 2007 and the centennial and bicentennial remembrance to his death in 1878 and 1978. It will, furthermore, examine if the celebrations of his expedition were also used to legitimize the Swedish colonialization of Sápmi.

The source material are speeches given at the commemorations and articles published in conjunction with the remembrance of Linnaeus.

The essay concludes that the commemorations of the 19th century were characterized by an inclination to portray the dangers of his expedition. This focus point, however, gradually shifted towards praising the scientific aspects and accolades of the expedition during the 20th and the 21st centuries. The appreciation of Linnaeus character in association with the journey remained a constant during all commemorations, with some exceptions.

The conclusion regarding the legitimizing aspect, is that the majority of the 19th and early 20th century commemorations partially, at least legitimized the fiscal approach that the expedition had. However, the celebrations in 1978 and 2007 lacked this aspect

English title: The great genius' divinatory glance: A study about the depiction of Carl Linnaeus' expedition to Sápmi in the commemorations to his birth and death in 1807, 1878, 1907, 1978 and 2007.

Nyckelord: skandinavism, kolonisering.

Tack: Tacksägelse riktas mot Linda Andersson Burnett för hennes goda handledning.

Innehåll

1 Inledning	4
1.1 Syfte och Frågeställning	4
1.2 Avgränsning och disposition	5
2 Tidigare forskning	6
3 Teori	12
4 Metod	14
4.1 Material	15
5 Bakgrund	18
5.1 Resan till Sápmi 1732	18
5.2 Hur Linné ville bli ihågkommen	19
5.3 Jubileerna	21
6 Empirisk huvudstudie & analys	23
6.1 Åminnefiranden 1807	23
6.1.1 Den farliga och nyttiga resan	23
6.1.2 Upplysning och hushållning legitimerar	23
6.2 Åminnefirandet 1878	25
6.2.1 Den farliga resan och den underhållande Linné	25
6.2.2 Upplysning och fascinerande legitimerar	27
6.3 Åminnefiranden 1907	30
6.3.1 Den botaniska resan	30
6.3.2 Upplysning och fosterlandets ära legitimerar	30
6.4 Åminnefiranden 1978	31
6.4.1 Den primitivistiskt präglade resan	31
6.4.2 Tystnaden legitimerar	33
6.5 Linnéåret 2007	34
6.5.1 Turist- och vetenskapsresan	34
6.5.2 Ekonomi och samhällets välmående legitimerar	35
7 Slutsatser & diskussion	37
7.1 Slutsatser gentemot tidigare forskning	38
8 Didaktisk reflektion	40
Referenser	41
Tryckt material	41
Primära källor	41
Övriga	41
Elektroniskt material	43
Primära källor	43
Övriga	43

1 Inledning

Carl Linnæus¹ föddes den 23 maj 1707 i Råshult, Småland och blev senare livet en mycket ryktbar vetenskapsman. Det som gav anledning till Linnæus mer vidspridda berömmelse var hans resa till lappmarkerna² 1732, vars syfte var att redogöra områdets resurser för kronan.³ Resan var även viktig för Linnæus eftersom det gav honom chansen att visa upp sig inför mecenater.⁴ Anteckningar från resan samt de verk de föranleder skulle visa sig vara det största bidraget i kunskapen om växt- och djurrikets system sedan Aristoteles dagar. Prästsonen från Råshult blev världsberömd i tidens lärda kretsar.⁵

Efter ett mycket verksamt liv avled den numera adlade von Linné år 1778. Samma år yttrade kung Gustav III följande om Linné "Jag har förlorat en man, som gjort lika ära åt fädernesland såsom värdig medborgare, som han verkligen var över hela världen berömd. Längre skall Uppsala påminna sig den ryktbarhet som Linnés namn åt denna högskola förvärvat."⁶ Efterföljdes detta utlåtande, och på vilket sätt?

1.1 Syfte och Frågeställning

Efter Carl von Linnés död skedde flertalet olika åminnelsefiranden tillägnade honom, där en särskild flit ägnades de tre hundraårsjubileerna tillägnade hans födelse, 1807, 1907 och 2007 och jubileerna tillägnade hans död 1878 och 1978.

Uppsatsens syfte kommer vara att undersöka dessa fem jubileer, med preciseringen till hur de förhåller sig till Linnés Sápmiresa 1732, genombrottet för hans karriär. Detta då expeditionen i efterkommande forskning är kontroversiell, då Linné, en självutnämnd "lappälskare"⁷ med sin forskningsresa bidrog till Sveriges kolonialisering av Sápmi.⁸ Utifrån detta ställs följande frågeställningar:

¹ Namn före adlandet. Svenskt biografiskt lexikon. *Carl Linné (von)*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=10735> [19-02-25]

² Område där samerna länge varit de enda invånarna, benämning på det samiska bosättningsområdet sedan första hälften av 1300-talet. Samer.se. *Lappmarksgränsen*.

<http://samer.se/5666?fbclid=IwAR2WC6SBtQft2DPUwOMASLViWmZU6xoAi9sRzvISuhV9BlnsTOCkuYbP6YY> [19-02-02].

³ Hagberg, Knut, *Carl Linnæus*, 2., bearb. uppl., 2. tr., Natur och kultur, Stockholm, 1978[1957]. 11–12.

⁴ Broberg, Gunnar. "Varför reser Linné? Varför springer samerna?" I *Så varför reser Linné? Perspektiv på Iter Lapponicum 1732*. Jacobsson, Roger (red.) 19–52. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 2005. S. 46.

⁵ Hagberg, *Carl Linnæus*, 66–67.

⁶ Ibid. 13–14.

⁷ Broberg, "Varför reser Linné?", 35.

⁸ Ibid. 38–39. Namnet på samernas traditionella landområden. Sápmi är inkorporerat i norra delarna av Sverige, Norge, Finland och Kolahalvön i västra Ryssland. Samer.se. *Sápmi*. <http://www.samer.se/1002> [19-02-16].

- Hur presenteras Carl von Linnés resa till Sápmi i åminnefirandena till hans födelse och död; 1807, 1878, 1907, 1978 och 2007?
- Legitimeras koloniseringen av Sápmi, eller det förhållningsätt som föranleder den, genom berörandet av Carl von Linnés lappländska resa under åminnefirandena?

1.2 Avgränsning och disposition

Arbetet baseras på åminnelsetal och skrifter som gavs ut i samband med jubileerna till Carl von Linnés födelse därtill åminnelserna till hans död. Källmaterialet avgränsas till åminnelsetal i den längden att de är tillgängliga. Åminneskrifter som utgivits i samband med jubileumsåren kommer därmed användas när tal inte var tillgängliga.

Beträffande dispositionen kommer kapitel två behandla den tidigare forskningen om hur Linné firats under tiden sedan hans död och resan till Sápmi. Kapitel tre berör teorierna uppsatsen baseras på. I kapitel fyra redovisas uppsatsens metod och material. Kapitel fem klargör bakgrunden, där Sápmiresan, hur Linné själv ville bli ihågkommen och en generell bakgrund till samtliga åminnefiranden klargörs. Den empiriska huvudstudien tillsammans med analysen redogörs i kapitel sex. I kapitel sju framställs och diskuteras slutsatserna, som sedan ställs gentemot den tidigare forskningen. I kapitel åtta förekommer en didaktisk reflektion där utgångspunkten är områdets användande i gymnasieundervisningen.

2 Tidigare forskning

Carl von Linnés eftermäle därtill samtida och efterkommande tiders syn på honom och hans lappländska resa är något som det finns ett gediget forskningsmaterial om.

Exempelvis finns mycket tidigare forskning kring de tre hundraårsminnefirandena tillägnade Linnés födelse. En illustration av detta är Henrik Björcks uppsats ”Konsten att minnas Linné: Firandets former vid jubileerna år 1807, 1907 och 2007”,⁹ publicerad i *Svenska Linnésällskapets årsskrift: Årgång 2018 (SLÅ)*. Björck undersöker vilka aktörer det är som vill fira Linné, vilka aspekter av Linné som aktörerna tog fasta på samt hur aktörerna förmedlade denna bild. Därtill jämförs resultaten av detta.

Björck fastslår att firandet 1807, då minnet av Linné fortfarande var levande, drevs av individuella aktörer sporrade av en amatörmässig kärlek och entusiasm. I förhållande till firandet 1907 var det istället aktörer såsom Vetenskapsakademien, Uppsala universitet och andra institutioner som organiserade ett firande präglat av sakkunskap om Linné och hans gärning. Fortsättningsvis konstaterar Björck att firandet 2007 samordnades av något som kan liknas vid en metaorganisation, där sakkunskapen rörde organisation och projektledning istället för jubilarerna. Frågan om vilken Linné som firas menar Björck att det 1807 främst var smålänningen Linné som hyllades, 1907 var det svensken Linné som firades. En symbol för svensk storhet i det internationella forskningsfältet, ett nationalmonument. År 2007 var det bilden som smålänning, svensk, vetenskapsman och världskändis som belystes. Linnébilden var elastisk varpå nästan vad som helst kunde projiceras. Vid jubileet 1807 var det högtidstal vid fester som var den primära förmedlaren därtill framställandet av byster föreställande Linné. Vid firandet 1907 ökade proportionerna, festerna blev större och flera, ett massfenomen där exempelvis medaljer började utdelas. Med internet som resurs 2007 tog firandet en viral skala, med epitetet ”*Mr Flower Power*” orkestrerades ett globalt uttryck av Linné. En kontinuitet i firandena är spänningsförhållande mellan olika Linnébilder, mellan smålänningen och svensken och mellan naturvännen och naturforskaren, menar Björck.¹⁰

⁹ Björck, Henrik. ”Konsten att minnas Linné: Firandets former vid jubileerna år 1807, 1907 och 2007” I *Svenska Linnésällskapets Årsskrift. Årgång 2018*. Broberg, Gunnar. Dunér, David (red.), 15–36. Malmö: Exakta, 2018.

¹⁰ Ibid. 34–36.

Åter en text som behandlar arbetet för att bevara Linnés minne är Peter Aronssons kapitel: ”Att minnas Carl von Linné” i boken *Linne: En småländsk resa*.¹¹ Aronsson skriver allmänt om olika åminnelser och reserveringsprojekt kring Linné och begränsas inte till åminnelserna 1807, 1907 och 2007. Aronsson konstaterar att var tid har sin Linné. Flertalet olika Linnébilder har lyfts fram under olika slags jubileer och högtider. Några exempel på dessa är Linné som ”En av de främsta företrädarna för vetenskap i allmänhet: empirisk iakttagelse, systematik och systembygge”, ”En ekologisk föregångare” samt ”Bygdens son: född och sprungen ur bygd och gemenskap [...]” Aronsson påpekar även att Linné i nästan alla aspekter alltid uppvisats som en förebild, med undantaget från vissa aspekter av hans personlighet. Dessa aspekter bidrog istället till bilden av hans stora personlighet präglad av paradoxer och kreativa spänningar. Vilka som gör anspråk på Linné berörs även, och trots flertalet Linnébilder finns det ingen för arbetarna eller kvinnorna.¹²

Ännu en text om synen på Linné är Olle Franzéns text ”Hur Linnébilden formades (1778–1850)”¹³ i SLÅ 1963. Franzén är inte inriktad på åminnelser likt tidigare texter, utan på olika individer som nedtecknat sina åsikter om Linné via exempelvis reseberättelser och kritiserande samt försvarande texter gentemot Linnés verk. Franzéns slutsatser är bland annat att det inte var fruktsamt att lansera Linnés storhet efter hans död i Sverige till en början. Detta förändrades när biografier utgavs, vilket till en början skapade en nationalistisk Linnébild. En Linné med mänskliga svagheter och fördomar framträdde först en tid efter 1907.¹⁴

Hanna Hodacs, Kenneth Nyberg och Stéphane Van Dammes *Linnaeus, natural history and the circulation of knowledge*¹⁵ är ytterligare ett verk centrerat kring synen på Linné. Verkets syfte är att decentralisera bilden av Linné som ”*det ensamman geniet*” och sedermera återcentralisera honom genom att kartlägga inflytandet Linnés verk hade genom moderna vetenskapliga metoder. Denna decentralisering initieras med att påpeka att den linneanska vetenskapen är ett resultat av ett kollaborativt arbete, inte ett alster av en enskild man.¹⁶ Detta fastslås genom hänvisningen till olika nätverk, inte minst

¹¹ Aronsson, Peter. ”Att minnas Carl von Linné”. I *Linné: en småländsk resa*. Larsson, Lars-Olof (red.), 268–307. Stockholm: Prisma, 2006.

¹² *Ibid.* 303–307.

¹³ Franzén, Olle. ”Hur Linnébilden formades (1778–1850)”. I *Svenska Linnésällskapets Årsskrift. Årg. XLVI. 1963*. 5–41. Uppsala: Almqvist & Wiksells. 1964.

¹⁴ *Ibid.* 40–41.

¹⁵ Hodacs, Hanna, Nyberg, Kenneth & Van Damme, Stéphane (red.), *Linnaeus, natural history and the circulation of knowledge*, Voltaire Foundation, Oxford, 2018.

¹⁶ *Ibid.* 1–2.

mellan Linné och hans lärjungar och studenter, där meningsutbyten, samlande, katalogisering och ett beskrivande av naturalhistorien inträffade.¹⁷ Verkets relevans för uppsatsen grundas i dess försök att komma bort från bilden av Linné som det ”*ensamma geniet*”, ett närbesläktat område till ”*det stora geniet*” diskursen.

Ett verk som utgör tidigare forskning både om synen på Linné och Sápmiresan är Lisbet Koerners *Linnaeus: nature and nation*.¹⁸ Boken agerar både som en biografi samt fallstudie för relationen mellan kunskapen om naturen och ekonomi under den tidiga upplysningen. Linnés relation till kameralism undersöks, ett ekonomiskt system med självförsörjning som mål och därigenom hans syn på relationen mellan naturen och ekonomin.¹⁹ Koerner fastslår att Linné trodde sig kunna återskapa en kolonial ekonomi i Sverige, vars rättfärdigande baserades på hans uppfattning om vetenskap och ekonomi och dess relation till en gudomlig inrättad ordning. Självförsörjandet var fortsättningsvis baserat på en förflyttning av utländska djur- och växtarter och teknologier till Sverige samt exempelvis en föreslagen uppodling av lappmarkerna. Denna ekonomiska moderniseringspolicy misslyckades dock i samband med 1700-talets växande transnationella marknad.²⁰

Koerner framställer den lappländska resans syfte i förhållande till tidigare expeditioner. Olof Rudbeck den yngres lapplandsexpedition 1695 presenteras som en föregångare. Den utfördes på en enväldig monarks begäran för att bringa ära åt fäderneslandet genom exempelvis namngivning präglad av karolinsk symbolism. I kontrast till detta bemyndigades Linnés expedition av ett vetenskapligt samfund med fiskala motiv, då nyttan av samernas naturmediciner och de ekonomiska aspekterna av lappmarkernas kolonisation skulle redogöras.²¹ Detta sätts även i kontext till Sveriges tidigare intrång i Sápmi genom expeditioner, nybyggande och tvångskristnande sedan 1600-talets början.²² Utav dessa expeditioner var Linnés den första som framlade detaljerade ekonomiska projekt kring hur lappmarkerna skulle brukas för ekonomisk vinst.²³

Fortsättningsvis berörs Linnés personliga agenda med resan. Ett av dessa var publicitet. Linné var medveten om hur folk förut hade fått uppmärksamhet ute i Europa

¹⁷ Hodacs, Nyberg, & Van Damme (red.), *Linnaeus, natural history and the circulation of knowledge*. 55–56.

¹⁸ Koerner, Lisbet, *Linnaeus: nature and nation*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1999

¹⁹ *Ibid.* 1–2.

²⁰ *Ibid.* 191–192.

²¹ *Ibid.* 63.

²² *Ibid.* 56–59.

²³ *Ibid.* 77.

genom att klä sig i vad som ansågs vara en exotisk i lappdräkt.²⁴ Linnés anammade av detta hjälpte honom att stå ut bland mängden av naturalhistorikerna.²⁵

Enligt Linné var det naturliga kopplat till moralen. Att leva som samerna, den ädla vilden i dess oskyldighet, var därför eftersträvansvärt. Samerna upplevdes exempelvis vara mer jämlika i samband med deras kontrasterande syn på egendom.²⁶ De var inte heller dekadenta som resterande Européer då de påståddes vägra äta socker och dricka vin.²⁷ Utifrån detta levde de enligt naturen och i vidare utsträckning hälsosamma liv.²⁸ Att påvisa den moraliska överlägsenheten att leva som samerna, likt ett slags existensminimum i löftet om en bättre hälsa, skulle därmed minska efterfrågan och därmed påtryckningar att producera lyxvaror inom rikets gränser. Linnés ”glada lapp” är enligt Koerner en del av hans aspirationer att upprätta en svensk självförsörjning.²⁹

En text som fokuserar på lapplandsresan är Gunnar Brobergs kapitel ”Varför reser Linné? Varför springer samer?” i boken *Så varför reser Linné? Perspektiv på Iter Lapponicum 1732*. Broberg försöker erbjuda en mer dynamisk bild av Linnés lappländska resa.³⁰ Exempelvis framhålls den paradoxala förhållningen till samerna, då resans fiskala motiv och Linnés beundran gentemot samerna skaver emot varandra.³¹ Broberg menar att *Iter Lapponicum* bör tolkas på ett flertydigt sätt, den är exempelvis en trovärdig källa ur flera aspekter. Exempelvis Linnés psyke och resegenrens dåtida villkor.³² Orsakerna bakom Linnés resa till Sápmi menar Broberg vara mångfacetterade. Resandets främsta orsak var däremot att meritera sig inför framtida mecenater.³³ Broberg framlägger att resans utilistiska motiv att modernisera och kolonisera Lappland öppnade Pandoras ask, vilket i framtiden skulle medverka till det samiska levnadssättets död.³⁴ Broberg påpekar dock att Linné beundrade samerna och deras livsstil, trots att han delade uppfattningen kring en världsbild som senare skulle leda till kolonialism och rasism.³⁵

²⁴ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 64–67.

²⁵ Ibid. 76.

²⁶ Ibid. 75–76.

²⁷ Ibid. 71–72.

²⁸ Ibid. 68.

²⁹ Ibid. 81.

³⁰ Broberg, ”Varför reser Linné?”, 46.

³¹ Ibid. 35.

³² Ibid. 45–47.

³³ Ibid. 23.

³⁴ Ibid. 38–39.

³⁵ Broberg, ”Varför reser Linné?”, 45.

© Martin Hoffman: Linné i lappdräkt, 1737, Linnémuseet, Uppsala. Public Domain.

Ytterligare en text som berör Linnés Sápmiresa är Sverker Sörlins text i *European Review of History: Revue européenne d'histoire*.³⁶ Artikeln är ett bidrag till kunskapen om 1700-talets vetenskapliga fält, där Sörlin pekar på framväxten av inhemska exteriörer. Ett exempel på detta fenomen är Linnés lappländska resa och sedermera de resor hans lärjungar ger sig iväg på. Sörlin fastslår att Linnés lapplandsfärd hade fiskala motiv och att resan var ett resultat av en vetenskaplig nyfikenhet kring territorierna långt norrut.³⁷ Detta liknade ett kolonialt program där målet var en ökad produktivitet

³⁶ Sörlin, Sverker. "Science, Empire, and Enlightenment: Geographies of Northern Field Science". I *European Review of History: Revue européenne d'histoire*. vol 5. no 3. (2006).

³⁷ Sörlin, "Science, Empire, and Enlightenment", 457.

från lappmarkerna där samerna blev offer för den svenska politiken. Detta var fortsättningsvis ett tecken på att upplysningens vetenskap spridit sig globalt, och dess verkan att binda samman nationer i nätverk och utvidga sig i nya territorier.³⁸

Utifrån områdets tidigare forskning kan det konstateras att det finns betydande forskning som belyst hur Linné framställts under åminnefiranden, såväl som hans Sápmiresa och dess motiv ur flertalet perspektiv. Däremot har inte dessa två områden undersökts tillsammans. Frågan hur Carl von Linnés lappländska resa skildrats under åminnefirandena till hans födelse och hans död blir därmed preciseringen som skiljer uppsatsens syfte från den tidigare forskningen.

³⁸ Ibid. 466–467.

3 Teori

Teorin som präglar uppsatsen är utformad av Pnina G. Abir-Am, författaren till flertalet texter om molekylärbiologins historia. Teorin undersöker minneshögtider ur en vetenskaplig synvinkel. Abir-Am menar att studerandet av minneshögtider öppnar ett nytt fält kring vetenskapens historia. Studerandet av vetenskapliga minneshögtider lär även historiker problematiken kring det kollektiva minnet och representation.³⁹

Abir-Am skiljer sedan på tre olika typer av vetenskapliga åminnelsefiranden. Den första typen är centrerad kring "det stora snillet". Syftet bakom firandet av "stora snillen" verkar för att legitimera nya idéer därtill hela nationer. Den andra typen är minneshögtider kring institutioner, vilket ska rättfärdiga deras verkan. Den sista av dessa är åminnelsefiranden kring en särskild metodologi eller disciplin, där mer sofistikerade anspråk läggs på det vetenskapliga förvaltarskapet.⁴⁰

Åminnelser inkorporerar olika dimensioner av analytisk historia och minnet. I samband med dessa två dimensioner uppstår det olika metodologiska spänningsområden. Dessa är sinsemellan analysen och narrativet samt mellan det unika och det jämförbara. Abir-Am menar att det är spänningen mellan analysen av narrativet som formar den historiska produkten, vilket baseras på implementeringen av historiska skeenden i ett narrativ. Motsättningen mellan det unika och det jämförbara grundas i tanken om historiska händelsers unicitet kontra möjligheten att kategorisera och jämföra historiska händelser. Viktigast i förhållande till arbetet med åminnelse och minneshögtider är skärningspunkten mellan historia och minnet. Historiker måste förstå att varenda åminnelsefirande gör anspråk på mening och signifikans. Historikern som arbetar med vetenskapliga åminnelsefiranden måste vara medveten om den inneboende problematiken vid utskiljandet av historia och minne. Möjligheten att organisera åminnelsefiranden som inte hänskjuter det förflutna till en förutbestämd utgångspunkt måste undersökas. Kan man både minnas och debattera åminnelseobjektet?⁴¹

En annan teoretisk vinkel gällande åminnelser presenteras i John R. Gillis (red.) bok *Commemorations: the politics of national identity*. Gillis diskuterar korrelationen mellan minne och identitet, och menar att identitet baseras på minnet och vice versa. Kärnan av en gruppssamhörighet livnär av minnet, och identiteten definierar vad som

³⁹ Abir-Am, Pnina G. & Elliot, Clark A. (red.), *Commemorative practices in science: historical perspectives on the politics of collective memory*, University of Chicago Press, Chicago, Ill., 1999. S. ix.

⁴⁰ Ibid. x.

⁴¹ Ibid. xi-xii.

minns. Gillis menar att minnen och identiteter inte är determinerade, utan representationer och konstruktioner av verkligheten, inte något baserat på objektivitet. Gillis försöker demonstrera att människor konstant reviderar sina minnen för att anpassa dem till deras rådande identiteter.⁴²

Med olika minneskulturer där jubileer och åminnelser haft olika stor inflytande i samhället som ramverk gör Gillis en indelning av historien i tre epoker. Den första av dessa är den förnationella. Ursprungligen var det endast representanter från den monarkiska staten, såsom aristokratin och prästerskapet som hade intressen av ett institutionaliserat minne genom olika åminnelser, såsom biografier, familjeporträtt och stamtavlor. För vanligt folk var det förflutna och framtiden en del av nuet. Skiftet mellan den förnationella och den nationella epoken sker i samband med den franska revolutionen, vilket tillsammans med den amerikanska revolutionen gjorde minnesfiranden en angelägenhet även för samhällsklasser utanför den monarkistiska sfären. Under den nationella epoken skapades en folklig minneskultur för att värna den nya nationalstatens förväntningar. Gillis noterar dock att 1800-talets firanden anordnades av statsmakten för folket, inte med folket. Därtill var jubilarerna reserverade till män ur elitskiktet medan kvinnornas roll förblev allegorisk. Det nationella minnet blev demokratiskt först under 1920-talet. Den sista epoken är den postnationella, denna sträcker sig från 1960 fram till nutiden. En faktor som påverkar denna uppdelning är folkets relationer till nationen, vilket sedan påverkar deras önskan att fira jubileer i nationens namn. Under slutet av 1960-talet blev minneskulturen allt mer lokal, men samtidigt global. Det globala representerades bland annat av bördan att minnas platser såsom Auschwitz, Tjernobyli, Hiroshima och Nagasaki, medan det lokala bestod av en etnisk och familjecentrerad minneskultur.⁴³ Gillis menar att detta tyder på en kulturell omvälvning.⁴⁴ Gillis teori synliggör därmed kulturella, politiska och sociala förändringar över tid, med jubileer som undersökningsobjekt.

Gillis uppdelning av epoker kommer användas för att kunna förklara de skillnader som yppas vid jämförelsen av de olika firandena. Utifrån Abir-Ams teori är utgångspunkten åminnelser av ”det stora snillet” och hur dessa kan relateras till firandena av Carl von Linné och dess eventuella verkan som legitimering av nya idéer eller Sverige som nation.

⁴² Gillis, John R. (red.), *Commemorations: the politics of national identity*, Princeton Univ. Press, Princeton, 1994. 3.

⁴³ *Ibid.* 6–14.

⁴⁴ *Ibid.* 18.

4 Metod

Uppsatsen präglas av kvalitativ metod, då textanalyser möjliggör framläggandet av slutsatser. Därtill kommer ett hermeneutiskt arbetssätt att användas, vilket innebär att utifrån textens detaljer förstå texten som helhet.⁴⁵ Genom det hermeneutiska tillvägagångssättet blir det möjligt att bättre förstå talen och skrifterna utgivna vid åminnelsefirandena och därigenom tidens tankeströmmar. Detta för att belysa punkter som möjligtvis inte varit självklara om extra uppmärksamhet inte hade riktats åt texternas detaljer. I samband med att det är en viss typ av källmaterial som är i fokus för undersökningen kan ytterligare information om talens innebörd förstås om de tolkas i förhållande till deras föregångare, genom att arbeta med intertextualitet. Detta för att komma åt talens kvalitativa egenskaper och förstå kontexten bakom talen och därigenom tidigare firanden. Vad och hur saker uttrycks i talen är därmed viktigt att observera.⁴⁶

I samband med uppsatsens inriktning på åminnelser från olika tidsperioder kommer komparativa metoder användas. Detta eftersom jämförelser är mycket givande när de appliceras för att granska sociala förändringar i ett samhälle under längre tidsperioder. Dock kan denna komparativa inriktning vara svårare att hantera i förhållande till när en systematisk jämförelse sker mellan två utvalda objekt. Komparativ historia är utifrån detta ett väsentligt verktyg för att fördjupa vår kunskap av historiska perioder.⁴⁷ Uppsatsens komparativa metod kommer till bruk vid analysen av empirin. För att tyda hur förhållningssättet till resan förändrats redogörs och kategoriseras de aspekter som präglat skildringarna av Sápmiresan i källmaterialet:

- **Faroaspekten:** Aspekten betonar hur Linné ger sig iväg på en besvärlig och prövande resa till de utforskade och farliga lappmarkerna.
- **Nyttoaspekten:** Här skildras nyttan av resan, de ekonomiska förmånerna eller de för samhället nyttiga konsekvenserna.
- **Vetenskapsaspekten:** Perspektivet lägger vikt på den vetenskapliga sidan av resan, exempelvis hur den bidrog till sexualsystemets framväxt eller reseberättelsernas reformerande effekt på det svenska språket.

⁴⁵ Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, 2018. 70.

⁴⁶ *Ibid.* 73–74.

⁴⁷ Tosh, John, *Historisk teori och metod*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011. 175–177.

- Hyllningsaspekten: Beundrandet av antingen Linnés karaktärsdrag, alternativt de egenskaper han besitter är i fokus.
- Redovisningsaspekten: Syftet här ligger i att klargöra olika perspektiv på resan och bidra med nya tolkningar istället för att hylla och rekapitulera. Därtill kan syftet även vara att skildra resan utan några av de ovannämnda aspekternas flärd.

Slutligen finns förhållningsättet till samerna i firandena, oberoende av tidigare nämnda aspekter. Vidare ska det klargöras att ett givet tal eller text kan innehålla mer än en av dessa aspekter. Kategoriseringen berör därtill endast skildrandet av Sápmpiresan och inte talens och skrifternas övriga delar.

Ett resultat av att Linnéåret 2007 undersöks är att samtidshistoria berörs, vilken tidigare historiker inte ansåg befatta ämnet historia. Klas-Göran Karlsson påpekar däremot att all historia är samtidshistoria, då samtidens diskurs alltid påverkar historikerns perspektiv. Karlsson menar fortsättningsvis att beroendet av samtidens intellektuella liv är något som finns i all god historieskrivning. Däremot måste historikern utgå från en dubbel tankeoperation. Hänsyn måste visas åt relationen mellan centrala historiska kategorier som kontinuitet och förändring samt förklaring och förståelse. Ett problem är dock att samtidshistoria ofta förhindrar historikern möjligheten till distanstagande för att organisera informationsflöden. Detta påverkar sedan möjligheten att urskilja historiska förändringar eller bristen av dem.⁴⁸ Detta arbetssätt gällande samtidshistoria är något som kommer efterhållas i uppsatsen.

4.1 Material

Materialet som använts är olika tal och åminnelsekrifter tillägnade Linné i samband med jubileerna. Källor för åminnelsefirandet 1807 är ett tal givet av Carl Peter Thunberg 1807, samt ett givet av Anders Jahan Retzius i samband med uppsättandet av en bröstbild föreställande Linné i Lund 1811. Att Retzius tal inte hölls 1807 får i detta fall förbises, då talets syfte fortfarande är att minnas Linné, därtill att det var brist på material från 1807. Thunberg (1743–1828) var botanist och läkare, därtill en av Linnés lärjungar och sedermera efterträdare till Carl von Linné d.y. på professuren i Uppsala.⁴⁹

⁴⁸ Klas-Göran Karlsson, ”Tio år som skakat världen eller tio århundraden av förtryck” I *In med historien! Fem historiker om korta och långa perspektiv i samtidshistorien*. Andersson, Lars M. & Zander, Ulf (red.) 43–59. Lund: Historiska media, 1997. 43–46.

⁴⁹ Nationalencyklopedin. *Carl Peter Thunberg*.

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/carl-peter-thunberg> [19-02-02].

Retzius var en naturforskare verksam inom bland annat botanik, lanthushållning och zoologi och var professor i naturalhistoria vid Lunds universitet.⁵⁰

Materialet från 1878 är en inbjudan till ett firande tillägnat Linné, skrivet av Carl Yngve Sahlin och Thore Magnus Fries och Axel N Lundström tal vid firandet. Dessa källor har hämtats ur Linnésamlingen vid Linnéuniversitetet. Sahlin (1824–1917) var rektor vid Uppsala universitet och filosof.⁵¹ Fries (1832–1913) var professor i praktisk ekonomi och botanik vid Uppsala universitet och senare även rektor vid universitetet 1893–99. Fries ägnade mycket av sitt senare författarskap till Linnéforskningen.⁵² Lundström (1847–1905) var botanist och professor i växtbiologi och verksam vid Uppsala universitet.⁵³

Beträffande 1907 används Carl A M Lindmans text som hyllar botanisten Linné samt en återgivning av firandet i Uppsala av Jakob Adrian Bergstedt. Lindman (1856–1928) var botanist och lektor i naturalhistoria och fysik.⁵⁴ Både Bergstedts och Lindmans text utgavs på Kungl. Vetenskapsakademiens uppdrag.⁵⁵ Vidare används även ett tal givet av biskopen Herman Lindström i samband med uppsättandet av Linnébysten i Växjö 1909. Lindström var en ledande gestalt i sin samtids kyrkoliv och en av de mest inflytelserika kyrkomän som innehått biskopsämbetet i Växjö.⁵⁶ Samma resonemang gällande tidsdiskrepansen nämnt ovan är aktuellt här. Att både Retzius och Lindströms tal inte hölls vid större jubileum påverkar dock deras omfång.

En av källorna till firandet 1978 är en essäsamling, varav Carl-Otto von Sydows essä ”Linné och de lyckliga lapparna: Primitivistiska drag i Linnés Lapplandsuppfattning” används. von Sydow var redaktör för SLÅ under en tid.⁵⁷ Fortsättningsvis används även ett tal givet av Carl-Johan Clemedson. Han var ordförande i Svenska Linnésällskapet 1971–80.⁵⁸

⁵⁰ Svenskt biografiskt lexikon. *Anders Jahan Retzius*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=6599> [19-02-02].

⁵¹ Svenskt biografiskt lexikon. *C Yngve Sahlin*. <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=6316> [19-02-04].

⁵² Svenskt biografiskt lexikon. *Thore M Fries*. <https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=14488> [19-02-02].

⁵³ Svenskt biografiskt lexikon. *Axel N Lundström*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=9896> [19-02-02].

⁵⁴ Svenskt biografiskt lexikon. *Carl A M Lindman*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=10613> [19-02-02].

⁵⁵ Bergstedt, J. A., *Minnesfesten öfver Carl von Linné den 25 maj 1907: beskrifning*, Uppsala, 1910. 3–6.

⁵⁶ Svenskt biografiskt lexikon. *N J O Herman Lindström*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=10696> [19-02-23]

⁵⁷ Davidsson, Åke (red.), *Vem är vem: Norrland supplement register. [Elektronisk resurs]*, Stockholm, 1968. <http://runeberg.org/vemarvem/norr68/0968.html> 944.

⁵⁸ Linnaeus.se. *Sällskapets historia*. <http://www.linnaeus.se/sallskapets-historia/> [19-01.29].

Materialet tillhörande Linnéåret 2007 är ett tal givet av Carl Olof Jacobson, vid tidpunkten ordförande för svenska Linnésällskapet.⁵⁹ Därtill används tre tal givna av Carl XVI Gustaf under jubileumsåret. Det första av dessa hölls i Växjö på Karldagen, den 28 januari och det andra talet hölls i Uppsala den 23 maj. Det sista talet hölls i Jukkasjärvi den 15 december. Därtill används en artikel utgiven av Umeå universitet i samband med firandet i Jukkasjärvi.

Sahlins, Lindmans, von Sydows och Umeå universitets text skiljer sig från de tidigare källorna då de inte är åminnelsetal. Däremot är de utgivna i samband med ett firande och deras syfte är att minnas olika aspekter av Linné. Utifrån detta är källorna högst aktuella.

⁵⁹ Linnaeus.se. *Sällskapets historia*.

5 Bakgrund

5.1 Resan till Sápmi 1732

Den 12 maj 1732 begav sig den 25-årige Carl Linnæus sig iväg från Uppsala mot lappmarkerna. Resan skedde på Vetenskaps-societeten i Uppsalas befall, med avsikten att ”genomleta alla naturens tre riken” och därtill undersöka ”invånarnas underliga levernesart och den därav följande hälsans förmåner och olägenheter.”⁶⁰ Att Linné var den som reste var ett resultat av hans eget initiativ. I hans ansökan till att få bege sig på expeditionen räknar han upp flertalet kriterier som resenären bör besitta. Några utav kriterierna var att individen skulle vara ”Swänsk”, då något annat hade inneburit extra kostnader och att den skulle vara ”Ung och lätt”, för att kunna springa upp för branta berg och hoppa ner i djupa dalar. Därtill även ”Ogift”, då rädslan att lämna efter sig ”faderslösa barn etc” inte skulle hindra resenären från att exempelvis ”wåga sig på flotta öfwer floder etc.” Utifrån dessa, samt flertalet andra av Linné självutnämnda kriterier, passade han perfekt för denna färd.⁶¹ Under denna tid var Linné medicinstudent samt stipendiat och blev därtill en utsträckning av centralmakten genom sin uppgift till Vetenskaps-societeten.⁶²

Under resans gång förde Linnés dagbok, *Iter Lapponicum*, vari han noterade sina iakttagelser, vilken senare skulle lägga grunden för vissa av hans framtida verk.⁶³ Anteckningarna från resan omfattade både mytologiska beskrivningar av lappmarkernas flora och fauna⁶⁴ samt beskrivningar av samerna. Linné reser inte bara som etnolog och kulturanthropolog, utan även som taxonom, vartill han senare kommer klassificera människosläktet. Dessa klassificeringar baseras inte på någon naturlig hierarki, utan folkgruppers levnadssätt och vilket klimat de bor i. Linnés klassificering av samerna är dock oklar i litteraturen. I *Systema nature* från 1735 delar Linné in människosläktet i grupper utifrån världsdelarna, americanus, europaeus, asiaticus och afer. I nya utgåvor av boken tillkommer gruppen monstrosi. Folkgrupper är inte monstrosi av naturen, det var ett resultat av påverkan av särskilda klimat, konst och annat.⁶⁵ Linné klassificerade exempelvis kvinnor som bar korsett som monstrositeter.⁶⁶ Missbildningar, upplevda

⁶⁰ Hagberg, *Carl Linnaeus*, 56–57.

⁶¹ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne i Uppsala den 10 januari 1878*, Uppsala, nnnn. 122–123.

⁶² Broberg, ”Varför reser Linné?”, 20.

⁶³ Ibid. 19.

⁶⁴ Ibid. 24.

⁶⁵ Ibid. 40–41.

⁶⁶ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 71.

hybrider eller fabelväsen skulle kunna resultera i en monstrosi klassificering. Gällande samerna skriver Linné ”Monstreuxa folk ser man här [Lappland] sällan älr aldrig, mycket mindre förlamade.”⁶⁷

Resans utilistiska motiv blir tydliga i samband med Linnés förslag på hur kronans intäkter från lappmarkerna kunde höjas. Dessa var att effektivisera renskötseln, förbättra utvinnandet av resurser, stödja mejeri och spannmålsodling och genom att introducera och kultivera exotiska växter.⁶⁸ I denna anda föreslog han exempelvis upprättandet av kryddplantage som skulle producera muskot, kanel och saffran i lappmarkerna.⁶⁹ Motivet klargörs ytterligare genom citat som “Ack kunne man få således resa genom alla provincier i Sverige, näml. en hwar sommar, hur mycket skulle icke då upfinnas för riket!”. Han ger även förslaget att ett ”fjällvete” borde odlas för att undvika hungersnöd i Norrland. I samband med möjligheten att genomföra detta skriver Linné ”Fåfångt wore härom wilja persvadera [övertala] lapparne, Nybyggarne eller Bönder, ty de gå aldrig ifrån sine förfäders wahna.” Istället borde det administreras av landshövdingen.⁷⁰

5.2 Hur Linné ville bli ihågkommen

Något som var viktigt för Linné var hans vetenskapliga förtjänster, och han var noga med att efterkommande skulle göra ett rätt bedömande av dessa. I samband med sin status var Linné medveten om att minnesanteckningar och äreminnen tillägnade honom skulle uppstå efter sin bortgång. Han hjälpte exempelvis en avsedd minnesantacknare skildra hans vetenskapliga meriter, då han fruktade att dem annars skulle förminska. I anknytning till detta skrev Linné flertalet självbiografiska texter som skulle underlätta arbetet för kommande minnesantecknare. I detta skrivande hade Linné därtill en tendens att dramatisera olika händelser och konflikter.⁷¹

Ett exempel på åtanken Linné hade gentemot kommande minnestal är att han började skriva sina biografier i tredjeperson, och refererar till sig själv som exempelvis ”vår Linnæus”, ”vår ungarl” eller ”denne Carl”.⁷² Vidare refererar han till sig själv i

⁶⁷ Broberg, ”Varför reser Linné?”, 41.

⁶⁸ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 77.

⁶⁹ Ibid. 80.

⁷⁰ Broberg, ”Varför reser Linné?”, 36–37.

⁷¹ Linné, Carl von, *Vita Caroli Linnæi: Carl von Linnés självbiografier / på uppdrag av Uppsala universitet utgivna av Elis Malmeström och Arvid Hj. Ugglå, Almqvist & Wiksell*, Stockholm, 1957. 16–18.

⁷² Ibid. 21.

barndomsåldern som ”Gossen”, ”Sonen Carl”, ”sin käre son” eller ”Småländingen”, där en avsedd uppskattning, istället för äreminne av Linné framgår.⁷³ I denna berättande stil är han mer självberömmande. Detta framgår med citat som ”Man kan med siähl undra att Linnæus vågade skrifwa denna bok; [*Critica Botanica*] och än mehr att han slapp henne otadlad;⁷⁴ men Botanici tystnade, och hela världen ändrades där äfter.”⁷⁵ och ” [*Species plantarum* är] ett wärk, som är dett största i wettenskapen.” Kring *Systema naturæ* skriver han att det ”utan défaut mäster stycken, som aldrig nog kunna läsas och admireras.”⁷⁶

Överdrifter och dramatiseringar i Linnés skrifter är inte exkluderande till biografierna. Han överdrev även sina presentationer i *Iter Lapponicum*⁷⁷ och de faror han fick genomlida. Han skriver exempelvis ”Aldrig hade jag påtagit mig en så ossederlig resa och med så många oräkneliga dödsgap upfyld wäg, om jag kunnat sådant se föruth. Neij!⁷⁸ Ytterligare ett exempel på detta är när han skriver ”Jag är aldeles trott af dett myckna springande med lapparne i fiällen, med hwilka jag kämpade öfver 100 mihl.”⁷⁹ I en av sina självbiografier skriver han även att han var tvungen att resa till fots genom en väglös lappmark. I verkligheten red han ofta till häst längs handelsvägar, åtföljd av samiska guider och tolkar.⁸⁰ Alltjämt fördubblar han sträckan han rest i lappmarkerna i sin rapport till Vetenskapssocieteten i Uppsala. Fortsättningsvis beskriver han i *Flora Lapponica* hur han under 48 dagar får utstå hunger, törst, svett, kyla och ”det lappiska språket” under en särskild rutt, som i själva verket utgick över 15 dagar.⁸¹ Dessa aspekter av den lappländska resan är även något Linné belyser vid sitt installationstal vid Uppsala universitet, då han sade:

Min resa till Lappland har i sanning kostat mig stor möda, och jag erkänner att jag var tvungen att utstå mer besvär och fara när jag färdades ensam genom dessa vår arktiska världs trakter [...] Allt detta har på så vis kompensrats av ovärderliga frukter, vilka jag under mina resor irrfärder och omvägar har samlat, [...]⁸²

⁷³ Linné, *Vita Caroli Linnæi: Carl von Linnés självbiografier*, 24.

⁷⁴ Oklandrad. Svenska akademiens ordbok. *Otadlad*.
https://www.saob.se/artikel/?seek=otadlad&pz=1#U_O1537_16647 [19-30-01].

⁷⁵ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 22.

⁷⁶ *Ibid.* 30.

⁷⁷ Broberg, ”Varför reser Linné?”, 46

⁷⁸ Linné citerad av Broberg, ”Varför reser Linné?”, 19.

⁷⁹ *Ibid.* 39.

⁸⁰ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 60.

⁸¹ *Ibid.* 62–63.

⁸² Hodacs, Hanna & Nyberg, Kenneth, *Naturalhistoria på resande fot: om att forska, undervisa och göra karriär i 1700-talets Sverige*, Nordic Academic Press, Stockholm, 2007. 188.

Utifrån detta kan det konstateras att den framställningen av sitt liv, därtill belysningen av hans vetenskapliga bedrifter, som Linné förmedlade var en mer dramatiserad och spektakulär interpretation.

5.3 Jubileerna

Hundraårsjubileet för Linnés födelse 1807 var det första av sin art tillägnat en vetenskapsman i Sverige. Jubileer hade förekommit tidigare, dock endast från kyrkligt eller kungligt håll. Tilldragelser såsom kungliga bröllop, kröningar och begravningar högtidlighölls i samband med inträffandet, inte såsom festföremål för framtida jubileer. Utifrån detta hyllades även kungen vid Linnéfiranden under det tidiga 1800-talet.⁸³

Den lokala aspekten från firanden 1807 blev bestående inför framtida firanden. Platser förknippade med Linné hade därefter en framträdande roll, exempelvis Smålands nation och Linnés gård i Hammarby. Andra aspekter som kom att spela roll i framtida firanden var det historisk-genealogiska, där Linnéättlingar firades med stor vördnad. Därtill en visuell aspekt, där utsmyckning med växter och monument blev framträdande och en politisk aspekt, där kungahuset innehade en viktig symbolisk roll. Sist återfinns en vetenskaplig aspekt, där vikten av att framställa naturforskaren Linné var påfallande.⁸⁴

Firandet 1878 i Uppsala hölls i följd av Uppsala universitets stora fyrahundraårsjubileum och blev därmed relativt blygsamt. Universitetets rektor Carl Yngve Sahlin skrev i sammanhanget en inbjudningsskrift till firandet och huvudtalaren var professorn i botanik Thore M. Fries. Vidare höll även Smålands nation och Naturvetenskapliga studentsällskapet firanden. Den senare hade en mer vetenskaplig inriktning än de övriga.⁸⁵

Firandet 1907 hölls i flertalet svenska städer med sitt epicentrum i ett Uppsala prydd i flaggor, blommor och växter⁸⁶ och fyllt av världsberömda vetenskapsmän och under perioden namnkunniga personer, såsom Charles Darwins son, Francis Darwin samt Roland Napoléon Bonaparte och Selma Lagerlöf.⁸⁷

Tvåhundraårsjubileet för Linnés död 1978 fick andra proportioner då nationalromantiska jubelfester inte längre var tidsenliga. Det hölls en minneshögtid i en

⁸³ Sjögren, Anna, Moberg, Roland & Windahl Pontén, Annika (red.), *Låt inte råttor eller mal fördärva: Linnésamlingar i Uppsala: Uppsala universitets jubileumsbok*, Hallgren & Fallgren, Uppsala, 2007. 180.

⁸⁴ *Ibid.* 188.

⁸⁵ *Ibid.* 190–195.

⁸⁶ *Ibid.* 195–196.

⁸⁷ *Ibid.* 200.

blomsterbeprydd Uppsala domkyrka och därtill en Linnékonsert. Den dåvarande ordförande i svenska Linnésällskapet Carl-Johan Clemedson tog i detta tal avstånd från forna firandes överdrivande lovtal. Clemedson betonade att Linné inte var felfri, utan en människa med fel och brister som vi andra.⁸⁸

Firandet under Linnéåret 2007 fick i jämförelse helt andra dimensioner. Under firandet var flertalet olika aktörer inblandade. Huvudsyftet var inte jubilarer, då sakkunskaperna istället belyste projektledning och organisering. Den Linnébilden som framlyftes var Linné som smålänning, svensk, vetenskapsman och världskändis. Därtill var Linnébilden formbar, varpå vad som helst projiceras.⁸⁹ Firandet hade därtill två övergripande mål. Dessa var att lansera en annan bild av Linné än den gamla mannen som samlade på blommor. Man ville framlyfta Linné som det tvärvetenskapliga universalgeniet, tidernas förste ekolog och en världsberömd forskare med karisma och humor. Vidare ville arrangörerna genom firandet locka ungdomar till naturvetenskap och forskning. Linné skulle bli en ikon för naturen, biologisk mångfald, hållbar utveckling och miljöarbete. Därtill skulle Linnés kända namn även gynna det svenska näringslivet. Firandet skulle även sätta Sverige på kartan⁹⁰

⁸⁸ Sjögren, Moberg & Windahl Pontén (red.), *Låt inte rättor eller mal fördärva*. 203–205.

⁸⁹ Björck, ”Konsten att minnas Linné.”, 35

⁹⁰ *Ibid.* 29–31

6 Empirisk huvudstudie & analys

6.1 Åminnefiranden 1807

År 1807 invigdes den nya akademiska trädgården, dess orangeri och samlings-salar i Uppsala. Vid denna högtidlighet höll Carl Peter Thunberg ett tal som både lovprisade de kungar som verkat som mecenater för universitetet, samt universitetets störste son, Carl von Linné.⁹¹

6.1.1 Den farliga och nyttiga resan

Det Thunberg nämner om den lappländska resan i sitt tal är att den var farlig, mödosam, men nyttig för Sverige, därtill att resan var en ”frugt af Upsala Societets inrättning och Dess ynnest för Vår LINNÉ”.⁹² Utifrån detta präglas Thunbergs tal av faro- och nyttoaspekten. Detta då han lägger vikt på hur farlig och mödosam resan var samtidigt som att den var nyttig för landet.

Fortsättningsvis, nämner Retzius att det var under den lappländska resan som Linné utvecklade sitt begynnande sexualsystem,⁹³ samt gällande resorna överlag, hur Sverige har honom att tacka för ”[...] jättesteg i Landthushållningen och Fabriquer i jämn fortgång med Natural-Historiens tilväxt gjort [...]”⁹⁴ Här utmärks nyttoaspekten då resorna bidragit till förbättrad lanthushållning i landet. Därtill yppas vetenskapsaspekten genom betoningen på att sexualsystemet började framarbetas under resan. Ingen av dessa talare nämner däremot något samerna.

6.1.2 Upplysning och hushållning legitimerar

I en del av talet hyllar Thunberg naturen och all dess nytta i flertalet olika sammanhang. Han nämner exempelvis att ”HUSHÅLLAREN hämtar utur Naturens milda sköte så väl sine insigter, som ämnen för sine behof.” Vidare fortsätter han sedan med ”NATURENS Skatter indelas uti trenne stora Riken, hvilkas omäteliga förråds-hus

⁹¹ Thunberg, Carl Peter, *Tal vid invignings-acten af den nya akademiska trädgården dess orangerie och samlings-salar, med kongl. maj:ts allernådigste tillstånd hållit i Upsala uti den nya botaniska lärosalen d. 25 maji 1807, då tillika firades framledne ... Carl von Linnés hundra-åriga födelse-dag, af Carl Peter Thunberg ... Upsala, 1807. Tryckt hos Joh. Fr. Edman, kongl. acad. boktr. [Elektronisk resurs], Uppsala, 1807. <http://runeberg.org/cvlinne100/> 2–10.*

⁹² Ibid. 47. Samtliga kapitäl versaler i citaten från Thunbergs tal är densamma i originalet.

⁹³ Retzius, Anders Jahan, *Tal hållit på kongl. carolinska academiens naturalkammare d. 11 junii 1811, då framlidne archiaterns ... Carl von Linnés brösthild därstädes upsattes, af Anders Jahan Retzius. Lund 1811. Tryckt uti Berlingska boktryckeriet., Lund, 1811. 8.*

⁹⁴ Ibid. 14.

innefatta oräkneliga ämnen, Människor till gemensamt biträde, underhåll och nytta.”⁹⁵ Ytterligare nämner han hur ”Växterne finnas öfver alt utplanterade [...] De pryda så väl den kalla LAPPMARKENS isiga Fjällar [...]”⁹⁶ Fortsättningsvis nämner han hur det är en av våra främsta plikter:⁹⁷

[...] att känna Naturen, [...] att inse värdet af Naturens stora och undransvärda Kedja [...], att med andakt och beundran betrakta dess pragt, [...] att med klokhets och eftertänka använda dess alster.⁹⁸

Thunberg lägger därtill vikt på att människan i alla tider ”utur Naturens Riken hämtat sine behof, sine bekvämligheter, sine nöjen”, och att vetenskapen nu blivit en del av detta. Vidare nämner han hur kunskapen av naturens kännedom utvidgats i samband med ”nya Länders upptäkt, hvilkas sköna och gagnande alster retade Européernes nyfikenhet, väckte deras beundran och förskaffade deras lefnad nya behag”. I samband med detta kunde botaniker bidra med att fördubbla tidevarvets lycka. Utifrån detta lyfter Thunberg fram Linné som den främsta botanikern, genom sitt ”snillet styrka”, ”en Man som varit ett ljus för sitt tidevarf, en prydnad för sitt släkte, en heder för sitt Fädernesland: en grund-läggare af sin Vetenskap [...]”, då han omfattade naturens alla riken och gav dem en ny riktning.⁹⁹

Fortsättningsvis nämner Thunberg hur Linné påbörjat en upplysning av Sverige genom redogörelsen av nationens resurser och dess nytta. Detta eftersom det bidragit till inrättandet av fabriker och konst i landet.¹⁰⁰ På samma sätt nämner Retzius nyttan av resorna, hur Linné ”uplyst flere mörka ställen i Skriften [Natural-Historien]” och hur detta bidragit till upprättningen av ”Landthushållningen och Fabriquer [...]”¹⁰¹

Utifrån detta yppas det en tydlig legitimering av den verkan som bidrog till Sápms kolonisering i Thunbergs tal. Detta i samband med att plikten att inse naturens värde och människans beroende av naturen betonas i talet. Berörandet av hur upptäckandet av nya länder sporrat européernas nyfikenhet förtydligar denna punkt, även om han möjligtvis endast åsyftat den nya världen. Detta kan kopplas till Sörlins diskussion om hur lappmarkerna var Sveriges inhemska exteriör, vilket sporrade en vetenskaplig nyfikenhet.¹⁰² Betoningen på botanisternas viktiga roll i sammanhanget

⁹⁵ Thunberg, *Tal vid invignings-acten af den nya akademiska trögården*, 35–36.

⁹⁶ *Ibid.* 38.

⁹⁷ *Ibid.* 41.

⁹⁸ *Ibid.*

⁹⁹ *Ibid.* 41–45.

¹⁰⁰ *Ibid.* 59.

¹⁰¹ Retzius, *Tal hållit på kongl. carolinska academiens naturalkammare*, 14

¹⁰² Sörlin, “Science, Empire, and Enlightenment.”, 466–467.

och upplyftningen av Linné som den främsta av dessa befäster detta. Detta sker även vid benämmandet av Linnés redogörande av Sveriges resurser som en upplysning.

I förbindelse till detta marginaliserar Thunberg samernas kunskap om naturen trots att det är deras land Linné reser i. Här antyds att samerna inte insåg värdet av den naturen dem lever i. Därför var Sverige, genom personer som Linné, tvungna att upplysa dem. Detta kan kopplas till Koerners resonemang kring Linnés syn på samerna som dem ädla vildarna,¹⁰³ och hur den porträtteringen kan ha bidragit till den typ av legitimering som framgår i Thunbergs tal. I detta sammanhang blir Sörlins tes om resans koloniala art tydligare.¹⁰⁴

Retzius berör liknande punkter, resornas vikt för en upplysning och förbättringar i lanthushållningen och fabriker. Nyttan framläggs, men legitimeringen är inte lika tydlig.

6.2 Åminnelsefirandet 1878

6.2.1 Den farliga resan och den underhållande Linné

Om resan nämner Fries att Linné gav sig iväg på forskningsresan till ett fullständigt obekant Lappland med iver och nämner därtill Linnés lätta packning inför resan och hur besvärlig och livsfarlig expeditionen var. Fries citerar Linné, som berättade att han hade med sig ”än skrifdon, 2 lintyg och de kläder han stod uti: stöflar, liten råck och carpus, en mätstock och en liten vägska för paper och pennar”. Fries tillägger en beklagan att vi inte kan ”följa honom på hans vidlyftiga, i högsta grad besvärliga och ofta lifsfarliga färd.”¹⁰⁵

Utifrån detta förekommer främst faroaspekten i Fries tal. Detta då han nämner hur Linné med sin lätta packning ivrigt ger sig iväg till ett farligt och obekant Lappland. I samband med citeringen av Linnés noga redovisande av växten som samerna kallade ”tufvans öga” kan hyllningsaspekten yppas. Detta då han skriver ”jag kan dock ej neka mig sjelf nöjet att här inblicka följande deri förekommande stycke af hans beskrifning på växtriket.”¹⁰⁶

Det Lundström nämner om den lappländska resan är att Linné begav sig ut i de nästan obekanta Svenska lappmarkerna. Han nämner hur Linnés anteckningar från resan är ett utmärkt tillfälle att lära känna hans kärlek och ungdomliga entusiasm till sin

¹⁰³ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 75–76.

¹⁰⁴ Sörlin, “Science, Empire, and Enlightenment”, 466–467.

¹⁰⁵ Fries, Theodor Magnus, *Tal [över C. von Linné d.ä.]*, [Upsala], 1878. 32.

¹⁰⁶ *Ibid.* 29–30.

vetenskap, därtill hans glada karaktär och humoristiska penna. Fortsättningsvis berättar Lundström om Linnés ansökan till att få ge sig iväg på expeditionen. I denna ansökan nämner Linné flertalet punkter som bör förefinnas hos den person som ska företaga en sådan resa därtill varför han själv passar bra för denna expedition. Detta då han var:¹⁰⁷

a) Swänsk, b) ung, c) frisk, d) inkomod,¹⁰⁸ e) utan tjänst, f) utan anhöriga, g) *Historiæ naturalis*¹⁰⁹ och *medicinæ studiosus*,¹¹⁰ h) ifrån barndomen haft hiärteligt nöje för *hist. naturalem*.¹¹¹

Lundström påpekar att de faror och äventyr Linné möter under resan är otaliga. Därtill nämns flertalet sammankomster Linné haft med samerna, varav det första mötet skall ha varit med en ”sjöfinne” som besköt Linné. Denne tog sedan till flykt då Linné drog fram en längre jaktkniv.¹¹² Ytterligare en incident med en ”lapp” var då Linnés resa hindrades av ett sumpmarksområde, på grund av en samisk vägvisare med bristande kunskaper. Linné var då tvungen att efterfråga en bättre guide, och skickade iväg sin vägvisare för att hitta en bättre. Samen återkommer sedan med en kvinna, och Lundström citerar Linné som skrev följande om denna kvinna: ”[...] utseende var sådant, att jag i början ej rätt väl visste, om jag skulle betrakta densamma som man eller qvinna [...] Lätteligen kunde man tänka sig att hon var af stygiskt¹¹³ ursprung [...]”¹¹⁴ Han citerar även Linné som skriver att han måste:

[...] lewa med lapparne som en lapp [...] på deras nåd och onåd, utan att tala med dem, begiära mat eller wägvisning, i willa skogar, bland wildt folk; lefwa som de utan bröd, dricka och salt, endast af färsk fisk¹¹⁵

Något annat Lundström gör är att han försäkrar åhörarna att de farliga moment Linné genomgick på resan faktiskt inträffat. Detta framstår exempelvis gällande de sumpmarker som Linné inte kunde resa igenom. Lundström skriver härtill ”Då jag sistliden sommar besökte dessa trakter, hade jag tillfälle att pröva de svårigheter,

¹⁰⁷ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 121–123.

¹⁰⁸ Tolkas i samband med citatet: ”Oförbruten, som ej genom alt för goda dagar blivit commod [...]” Inte bekväm. *The Linnean Correspondence. Carl Linnaeus to Kungliga Vetenskaps-Societeten i Uppsala. Uppsala, Sweden, 26 December 1731 n.s.* http://linnaeus.c18.net/Letters/display_txt.php?id_letter=L0010 [19-02-25]

¹⁰⁹ Ibid. Naturalhistoriker.

¹¹⁰ Ibid. Medicinstudent.

¹¹¹ Ibid. Naturalhistoria.

¹¹² Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 125.

¹¹³ Person som erinrar om floden Styx i underjorden. Svenska akademiens ordbok. *Stygisk*. <https://www.saob.se/artikel/?seek=stygisk&pz=1> [19-01-23].

¹¹⁴ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 125–126

¹¹⁵ Ibid. 128.

hvarmed en vandring på denna myr även nu förtiden är förenad.”¹¹⁶ Detta förhållningsätt uppkommer även när han nämner att Linné vid ett tillfälle fastnat ute på en klippa efter hans båt kapsejsat i en fors. Lundström nämner då ”På samma sätt hade det så är gått för mig, när jag färdades der förbi; min båt fylldes med vatten, och med knapp nöd nådde jag stranden [...]”¹¹⁷

Lundströms tal präglas av liknande aspekter som Fries tal. Även han belyser farorna i de obekanta lappmarkerna, inte minst i sammankomsten med den gevärsbärande ”sjöfinnen.” Faroaspekten befast ytterligare då Lundström med sina egna upplevelser verkar som garant för att resans orosmoment är trovärdiga.

Hyllningsaspekten synliggörs genom betonandet på Linnés humoristiska skrivsätt därtill då han säger ”Jag kan inte neka mig nöjet att [...] med några ord beröra [...] Linnæi ansökan” i samband med framställningen av Linnés ansökan till expeditionen.¹¹⁸ Lundströms skildring av samerna baseras på en okritisk återgivning av Linnés reseberättelse. Lundström ifrågasätter varken Linnés porträttering som sig själv som en äventyrare eller användningen av samerna som en exotisk rekvisita. Detta syns exempelvis då han använder Linnés citat om den ”stygsiska” kvinnan utan att kommentera det ytterligare. Hjälpen av samiska guider och tolkare, vilket Koerner menar var framträdande under resan, krediteras inte trots att resan hade varit omöjlig utan dem.¹¹⁹ ”Lappmarkerna” var inte ett utforskat och farligt land för samerna. När guider väl nämns är det i samband med att en upplevdes vara oduglig. Lundström är också den enda som framställer en same som ett av de faromoment Linné möter i lappmarkerna, i samband med ”sjöfinne” incidenten. Möten med samerna beskrivs även något oroande, att Linné måste leva på det ”vilda folkets” nåd och onåd. Hans tal är däremot det som går djupast på resan i sig.

6.2.2 Upplysning och fascinerings legitimerar

I sitt tal nämner Fries att en revolution ”på snart sagt alla områden försiggick i slutet af 15:de och början av 16:de århundradena”. Alster från denna revolution var bland annat upptäckten av nya världar och den frigjorda tanken. Härtill skulle naturalhistorien ”vakna upp ur sin sekler långa sömn, och flitiga forskare begynte öfverallt att framsläpa

¹¹⁶ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 127.

¹¹⁷ Ibid. 129.

¹¹⁸ Ibid. 122.

¹¹⁹ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 60.

materialier till uppförandet af ett nytt naturforskingens tempel”.¹²⁰ Härtill menar han att Linné var ”den klarsynte tolkaren af naturens under för alla tider och alla folk.”¹²¹ Detta då Linné bland annat kunde observera växters ekonomiska nytta.¹²²

Fortsättningsvis citerar Fries Linnés syn på naturvetenskapernas nytta:

Har Skaparen, som aldrig gjort något utan orsak, inrättat jordklotet som en Naturalie-Kammar hel och hållen af sina allmakts och allvishets mästerstycken, och alla dessa utan åskådare hade varit ingen ting; har Han ock här planterat det fullkomligaste och yttersta af alla sina verk, Människan, som det enda der kunde fatta Hans dråpeliga inrättning; så följer [häraf] också, at Människan är gjort til at här skåda Hans verk, då hon under denna betraktelsen och i denna sin skyldighet äfven måste se och finna den alsmäktige Gudens oändliga vishet.¹²³

Vidare nämner Fries hur Linné ”Såväl sjelf, som hans flitiga lärjungar [...]” reste runt i riket och ”spridde ljus öfver dess naturförhållanden.” Den linneanska inventeringen av landets resurser beskrivs därtill som ”[...] en frisk vind, som undanjagar dimman och låter blicken fritt sväfva hän öfver det i solglans strålande landskapet.”¹²⁴

Utifrån detta kan det konstateras att Fries legitimerar ett fiskalt förhållningsätt gentemot lappmarkerna, likt Thunberg, då han beskriver Linnés inventering av nationens resurser som ett ljus som förskingrar en dimma som låg över landskapet. Betoningen på Linnés förmåga att skåda växternas ekonomiska nytta i detta sammanhang därtill hur han citerar Linnés syn på naturens nytta blir denna legitimeringen tydlig. Det ”stora snillets” egna ord används här för att förstärka det förhållningsätt Fries presenterar. En marginalisering av samernas förmåga, likt Thunberg, förkommer även här.

I Lundströms tal nämner han hur Linné fått höra om ”de sällsamme phænomena och örter” som Rudbeck d.y. skådat under sin lappländska resa 1695. Detta resulterade i sin tur i att Linné ”[...] fattat en stor håg att se desse länder.”, detta i samband med att resans alster hade gått förlorade i Uppsalabranden 1702. Ett resultat av detta var att Vetenskapssocieteten ämnade att sponsra en ny resa till lappmarkerna, vartill Olof Rudbeck, Olaus och Andreas Celsius uppsatte en resplan till Linné. Denna bifölls av Societeten och Linné begav sig mot lappmarkerna.¹²⁵ När han sedan nått Umeå fick han

¹²⁰ Fries, *Tal [över C. von Linné d.ä.]*, 8.

¹²¹ *Ibid.* 6.

¹²² *Ibid.* 24.

¹²³ *Ibid.* 28.

¹²⁴ *Ibid.* 43.

¹²⁵ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 121–122.

rekommendationen att inte bege sig ut i lappmarken då våren ännu inte anlönt. I samband med detta menar Lundström dock att Linné ”forcerade likväl sin resa för att så fort som möjligt nå det okända land, som så lockande hägrade för hans lifliga sinne.”¹²⁶ Vidare nämns det hur föremålen för Linnés uppmärksamhet under resan ”voro naturens tre riken.”,¹²⁷ i samband med detta noterar Lundström hur Linné sällan försummade något tillfälle att studera sin vetenskap. Fortsättningsvis noteras även Linnés djupa religiositet, då hans vetenskapliga undersökningar alltid leder hans tankar till Guds allvishet och storhet.¹²⁸

Lundströms förhållningsätt skiljer sig något från Fries. Han beskriver hur Linnés resor ämnade att klargöra naturens tre riken, och att detta drevs av en iver vars rötter härrörde från en fascination väckt av Olof Rudbeck d.y. Rättfärdigandet av resan är därtill att återuppbygga det som gått förlorat under Uppsalabranden 1702, och den hänförelsen Linné hade att utforska. Kopplingen mellan Rudbecks och Linnés expeditioner är även något som Koerner belyser. Koerner belyser dock skillnaderna mellan dessa¹²⁹ medan Lundström påpekar att Rudbecks expedition inspirerade Linné. Lundström legitimerar resan men nämner inget om resans konsekvenser. Att förhållningssättets negativa konsekvenser för samerna inte nämns kan tolkas som att ärendet upplevdes vara en ickefråga, särskilt då expeditionen utgjorde agendan för talet.

Likt Fries och Thunberg lägger Sahlin vikt på Linnés bidrag till en upplysning av samhället. Sahlin skriver att syftet med Linnés arbeten var att sprida kunskap för sina medmänniskors nytta. Fortsättningsvis skriver Sahlin hur Linné bidragit till att ”skipa rättvisans lag bland människorna.”, genom beskådandet av naturens och människans skapare i sina observationer av naturen. Detta då Linné besatt ”snillet divinatoriska blick.”¹³⁰ Sahlin legitimerar alltså det fiskala förhållningsättet resorna hade genom påvisandet av upplysningen Linné härledde genom dem. Sahlin menar även att detta var även ett resultat av Linnés religiositet, något även Lundström betonar, då Linné beskådade skaparen genom sina observationer. Att Linné skipat rättvisans lag bland människorna kan även tolkas som en legitimation av resans konsekvenser.

¹²⁶ Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne*, 128.

¹²⁷ Ibid. 130.

¹²⁸ Ibid. 137.

¹²⁹ Koerner, *Linnaeus: nature and nation*, 63.

¹³⁰ Sahlin, Carl Yngve, *Inbjudningsskrift till den fest, med hvilken kongl. universitetet i Upsala kommer att fira minnet af Carl von Linné på hundraårsdagen af hans död*, Upsala, 1878. 45–46.

6.3 Åminnelsefiranden 1907

6.3.1 Den botaniska resan

Lindmans text fokuserar på botanikern Linné och kommer därigenom in på Sápmiresan. Lindman skriver att personlighetsdragen som präglade Linné var hans naturbeundran och hans goda iakttagelseförmåga i umgänget med naturen. Det var främst denna sida av Linné som kunde åskådas i samband med dennes skildringar i *Iter Lapponicum*. När skildringarna sedan publiceras i *Flora Lapponica* 1737 menar Lindman att verket satte en ny standard inom botaniken. Den som därmed läser Linnés reseberättelser från någon av hans resor, kan inte förneka han djupsinniga och genialiska, men sansade och försiktiga förklaringsätt.¹³¹

Med hänsyn till detta kan vetenskaps- och hyllningsaspekten beskådas i Lindmans skrift i samband med betonet på Linnés revolutionerande roll i botaniken och hans utmärkta förklaringsätt.

6.3.2 Upplysning och fosterlandets ära legitimerar

Lindman menar att orsaken till Linnés samtliga resor genom Sverige har sin grund i hans medfödda begär och iver att forska, söka och förklara företeelserna inom naturens alla riken.¹³²

Utifrån detta kan det fastslås att Lindman rättfärdigar resorna i samband med dess vetenskapliga resultat, däremot framgår inte om förhållandet gentemot koloniseringen av Sápmi är densamma då dessa konsekvenser inte diskuteras. Likt Lundström upplevdes detta möjligtvis som en ickefråga.

Bergstedt återger inte att någon skildring av den lappländska resan skett under firandet. Däremot framkommer ett berättigande av olika växtinventeringar vid hyllandet av Linné, vilket var ett av resans syften. Detta sker bland annat i formen av en festdikt där följande sägs:

Djupt i mänskosjälen gömma en okuflig längtan bor efter klarhet, hel och stor, att se sanningsljuset strömma öfver det fördoldas värld uti naturens riken tyda lifvets spridda drag, forska efter alltets lag [...] när han [Linnæus] i renaste syften spanar i rymderna höga; spanar

¹³¹ Carl von Linnés betydelse såsom naturforskare och läkare [Elektronisk resurs]: skildringar / utgifna af Kungl. Vetenskapsakademien i anledning av tvåhundraårsdagen af Linnés födelse, Uppsala, 1907.

<http://runeberg.org/linne200ar/> 78–79.

¹³² Ibid.

bland världsaltet under [...] när genom dunklet han skådar ljus från
det eviga skina och bakom skickelsens trådar Nemesis vere divina.¹³³

Fortsättningsvis skriver även direktören för den Kungliga Lantbruksakademien en skrivelse i samband med firandet. Texten tar upp om vikten om kunskap om naturen, ”på hvilken landthushållningen måste bygga för att kunna påräkna varaktig framgång.”¹³⁴

I Bergstedts återgivning av firandet 1907 framgår en liknande legitimering av resornas syfte att förteckna områdets resurser som i Thunbergs, Fries tal och Sahlins text. Detta genom betoningen på begäret efter att se sanningsljuset strömma över det fördolda i naturen och betoningen på lanthushållningen som medel för varaktig framgång.

Lindström nämner i sitt tal att den nya Linnébysten ska inspirera ”framtida vallfärdsmän [...]” därtill nämner han hur Linnés verk bidragit till att främja ”fosterlandets lycka och ära samt lämna frukten däraf i arf åt dem, som komma efter.”¹³⁵ Här kopplas Linnés resor till det Lindström benämner som vallfärder.

Genom Lindströms betonande på hur bysten ska sporra framtida ”vallfärdsmän” och hur Linnés verk bringat nationen ära och lycka samt kunskap för efterkommande, yppas ett rättfärdigande av idén om resorna och dess konsekvenser. Särskilt genom den religiöst präglade retoriken. Härigenom liknar berättigandet av resorna vid firandet 1907 och i Lindströms tal Thunbergs, Fries och Sahlins förhållningsätt. Därigenom förekommer en marginalisering av samernas kunskaper i Bergstedts text och Lindströms tal.

6.4 Åminnefiranden 1978

6.4.1 Den primitivistiskt präglade resan

von Sydows essä behandlar Linnés lapplandsuppfattning, synen på både Sápmis natur och invånare. Utifrån detta konstateras det att den stora botanisten Linné hade en mycket personlig relation intill ”Lappland och lapparna.” Beträffande synen på den lappländska miljön prisar Linné dess hälsosamhet. Han noterar den rena luften, de friska vindarna och det extraordinärt delikata vattnet. von Sydow nämner att Linné hade en generell önskan att skildra landskapet i tilltalande sken. Detta mötte dock motstånd när

¹³³ Bergstedt, *Minnesfesten öfver Carl von Linné*, 24–26.

¹³⁴ *Ibid.* 83.

¹³⁵ Lindström, Herman, *Tal vid aftäckningen af Linnébysten i Växjö söndagen den 23 maj 1909*, Växjö, 1909. 8.

resan upplevdes svår och farlig. I dessa situationer föredrog han att hellre överdriva sina mödor än att prisa miljön. Utöver Linnés uppgift att under resan utforska den ”rika och dittills föga kända fjällfloran”, belyser von Sydow det Linné själv upplevde vara kulmen på resan. Nämligen “bekantskapen med de enligt Linné själv friska och ofördärvade lapparna och det sunda liv dessa levde [...]” Här upplevde han att han funnit ett folk som ”levde i kroppslig hälsa och själslig ro, fjärran från civilisationens fördärv och kulturens besmittelser.” Detta då Linné upplevde samerna leva oskuldssfria liv. Roten till detta euforiska tillstånd samerna levde i kunde finnas i deras diet och livsföring, menade Linné. Med detta menar von Sydow att Linnés intresse för dietiken ökade under hans lappländska resa. von Sydow skriver därtill senare ”Att Linnés – låt vara högst subjektiva – upplevelse av lapparnas hälsobringande livsföring [...] kom att få en högst genomgripande verkan på honom.” Fortsättningsvis menar von Sydow att Linné alltid belyser samernas naturenliga levnad. Den naturliga prägel yppades bland annat i att samerna gick “något lutande och snett med fötterna”, vilket enligt Linné var ett resultat av att samiska barn lades obundna i vaggan. Därigenom behöll de den ihopkrupna ställningen likt den i livmodern. Detta ska även ha gjort dem något hjulbenta samt smidiga och viga. En annan faktor bakom vigheten var att dem satt på marken istället för på stolar, vilket inte tryckte ihop deras inälvor eller bidrog till hypokondri, vilket stolsittande gjorde, enligt Linné. Härtill citeras Linnés uppmaning: “Därföre, sitt som lappen, så sitter du ej för högt!” Andra exempel på den mer naturenliga levnaden var att dem “äter såsom förnuftet och naturen bjuder”, vilket gjorde dem små och magra, däremot starka och spänstiga. Detta jämför Linné med den köttälskande engelsmannen, benägen för lungshot och dalkarlen “som äter så att buken står som en trumma[...]” Därtill kritiserar Linné den europeiska klädseln, som han upplevde likt ett tortyrinstrument efter han levat med samerna. Härmed finner von Sydow Linnés mest effektfullaste drag i sin hyllning av samerna, kritiken mot européerna. Vidare fastställs att Linnés lapplandsuppfattning präglas av primitivismen, ett idealiserande av naturfolk och förkastande av det nuvarande kulturella tillståndet. Avslutningsvis fastslås det även att Linné knappast funnit principerna för en sund livsföring i Lappland. Dessa hade han funnit i den medicinska litteraturen, och i Lappland upplevde han sig få dessa teorier bekräftade. von Sydow menar att denna övertygelse ska ha “skänkt honom [Linné] stöd och kraft i hans livslånga arbete i dietikens tjänst.” Ytterligare en slutsats som von Sydow drar är att Linné som resenär i Lappland var fylld av uppskattning och beundran gentemot ”lapparna” och landskapet. Han skulle dock sedermera efterföljas och även

överträffas av många i beundrandet av miljön. Få efterkommande kunde däremot nå upp till Linnés beundran av lapparnas psykiska och fysiska egenskaper.¹³⁶

von Sydows skildring av expeditionen är dominerad av redovisningsaspekten. Detta då han söker klargöra, inte återberätta, Linnés lapplandsuppfattning. Aktuell här är diskussionen om Linnés primitivism. Tankesättet att samerna hade en sundare livsföring ämnar von Sydow att motbevisa. Detta då han menar att Linnés syn på samernas livsföring var känslobaserad snarare än faktabaserad och att han näppeligen upptäckt principerna för en sund livsföring i Lappland. von Sydow fastställer att Linnés primitivism är objektivt felaktig.

I sitt tal nämner Clemedson inte den lappländska resan direkt, däremot talar han om hur samtliga landskapsresor påvisar Linnés ypperliga berättarsätt. Hans exempel på detta tas dock från andra resor än den lappländska,¹³⁷ härigenom synliggörs hyllningsaspekten i talet.

6.4.2 Tystnaden legitimerar

Någon legitimering av koloniseringen av Sápmi eller det förhållningsätt som bidrog till den yppas inte i von Sydows essä, då han försöker klargöra Linnés personliga förhållning till lappmarkerna och samerna, inte bakomliggande eller efterkommande orsaker och konsekvenser av resan. Genom att fokusera på Linnés primitivism förekommer däremot främst de positiva sidorna av Linnés relationer till samerna medan de negativa är frånvarande. Trots essäns kontrasterande art gentemot källmaterialet från de tidigare firandena i samband med introduceringen av redovisningsaspekten, sker ingen kritisk diskussion om resans eller det föreliggande förhållningsättets konsekvenser för samerna och deras livsföring. Däremot kritiseras Linnés primitivism.

Clemedson menar att de två främsta incitamenten bakom Linnés verksamhet var hans nyfikenhet och ”hans strävan att finna Skaparens allmakt bakom allt i naturen [...]”¹³⁸. Här klargör han vad som drev Linnés verksamhet. Talets övergripande syfte att ta avstånd från forna firandens panegyrik¹³⁹ saknar däremot en diskussion om konsekvenserna av det förhållningsätt som Linnés expedition förkroppsligade. Att inte

¹³⁶ Sydow, Carl-Otto von, ”Linné och de lyckliga lapparna: primitivtiska drag i Linnés Lapplandsuppfattning,” I *Utur stubbotan rot: essäer till 200-årsminnet av Carl von Linnés död / utgiven av Kungl. Vetenskapsakademien under redaktion av Ragnar Granit*. Granit., Ragnar & Broberg, Gunnar (red.), S. 72–78, Nordstedt. Stockholm. 1978. 72–78.

¹³⁷ Clemedson, Carl-Johan, ”Högtidstal i Uppsala Domkyrka den 10 januari 1978 till 200-årsminnet av Carl von Linnés bortgång,” I *Svenska Linnésällskapets årsskrift*, 1979/1981, s. 7–16, 1982. S. 12.

¹³⁸ Ibid. 14.

¹³⁹ Ibid. 7-8.

nämna den negativa verkan på något sätt kan i sig tolkas som ett legitimerande av exploateringen av samisk mark.

6.5 Linnéåret 2007

6.5.1 Turist- och vetenskapsresan

I sitt tal nämner Jacobson inte den lappländska resan direkt. Han nämner dock hur anteckningarna från Linnés resor gav intyg på hans stora vetenskapliga sinne och dispositionen han hade för beskådandet av livets empiriska detaljer. Jacobson lägger även vikt på kvaliteten på Linnés reseberättelser och deras roll som reformatörer av det svenska språket.¹⁴⁰

Jacobsons tal innehåller hyllnings- och vetenskapsaspekten. Hyllningsaspekten exponeras genom belysandet av reseskildringarnas intyg på Linnés stora vetenskapliga sinne och dess förmåga att beskåda empiriska detaljer. Vetenskapsaspekten yppas då Linnés framhålls som reformatör av det svenska språket.

När det gäller kungens tal i Växjö kan endast citatet ”Det finns något där för alla: [gällande olika aspekter av Linné] för vetenskapsmannen, för konstnären, för turisterna, för studenter och för alla ni som är nyfikna!”¹⁴¹ sättas i förbindelse med Sápmi-resan. Här kopplas utlåtandet om Linné som turist till hans olika Sverigeresor, varav expeditionen till Sápmi var den första.

Vid talet i Jukkasjärvi talar kungen om att det nästan var 275 år sedan Linné gav sig iväg på sin lappländska resa och kort om var Linné reste. Fortsättningsvis citerar kungen Linné när han talar om Linnés favör för Lappland, ”aldrig såg jag något folk hava så goda dagar som lapparna.” I samma anda nämner han även en av Linnés souvenirer från resan, den lappdräkt som ”han var så förtjust i att han till och med använde den när han skulle fria till sin hustru.”¹⁴²

¹⁴⁰ Morris, M.J. & Berwick, L. (red.), *The Linnaean legacy: three centuries after his Birth*, Wiley-Blackwell, Oxford, 2008. 10

¹⁴¹ Kungahuset.se. *H.M. Konungens tal vid invigningen av jubileumsåret till minne av Carl von Linnés minne i Växjö, 28 januari 2007.*

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmkonungcarlxvigustaf/tal/hmktal20052009/hmkonungenstalvidinvigningenavjubileumsarettillminneavcarlvonlinnesminneivaxjo28januari2007.5.1a3366210de661ad20800051275.html> [19-02-03].

¹⁴² Kungahuset.se. *H.M. Konungens tal vid avslutningen av Linnéåret i Jukkasjärvi den 15 december 2007.*

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmkonungcarlxvigustaf/tal/hmktal20052009/hmkonungenstalvidavslutningenavlinnearetijukkasjarviden15december2007.5.5298e0c41166846a79480002162.html> [19-02-03].

Kungens olika tal innehåller hyllnings- och redovisningsaspekten.

Hyllningsaspekten förekommer i talet i Växjö, då han nämner att det finns någon aspekt av Linné för alla. Redovisningsaspekten förekommer i talet i Jukkasjärvi, då kungen berättar kort om resan på ett flärdfritt sätt. Gällande skildrandet av samerna i kungens tal nämns Linnés syn på samerna kort.

Linnés lappdräkt nämns även endast i positiva ordalag medan Linnés bruk av den, att framstå exotisk nere på kontinenten, ett bevis på att han besökt ”de vilda lapparnas” land¹⁴³ är frånvarande. Dräkten framförs som exotisk rekvisita med brist på ett kritiskt förhållningssätt, likt Lundströms benämning av den ”stygsiska” kvinnan och de ”vilda lapparna”.

6.5.2 Ekonomi och samhällets välmående legitimerar

I sitt tal säger Jacobson ”Vi förblir imponerade av dina outröttliga ansträngningar att förbättra vårt lands ekonomi, och din övertygelse att våra industrier kunde gynnas av applikationen av vetenskapliga upptäckter.”¹⁴⁴ En viktig aspekt av resorna var att förbättra landets ekonomi.

Utlåtandet om ekonomin kan kopplas till ett rättfärdigande av resorna i sig, men inte nödvändigtvis dess konsekvenser för samerna. Däremot kan avsaknaden av denna diskussion återigen tolkas som en legitimering av förhållningsättet.

Vid talet i Uppsala nämner kungen att Linné utforskade Sverige och lärjungarna världen, med syftet att öka kunskapen för både individens och samhällets välmående.¹⁴⁵

Här kan ett berättigande av resans vetenskapliga konsekvenser yppas. Detta kan liknas vid hur Sahlin beskriver att Linné spred kunskap för sina medmänniskors nytta. Alltså belyses resornas nytta för nationen.

Mot slutet av talet i Jukkasjärvi nämner kungen följande:

Vi har genom att hylla vår store vetenskapsman på 1700-talet också påmint om vikten av att skydda vår natur, hushålla med våra resurser och finna nya lösningar på både gamla och nya problem idag och i framtiden.¹⁴⁶

¹⁴³ Granit. (red.), *Utur stubbotan rot*, 31.

¹⁴⁴ Egen översättning. Morris & Berwick, (red.), 10

¹⁴⁵ Kungahuset.se. *H.M. Konungens vid Linnéjubileet, Uppsala slott den 23 maj 2007.*

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmkonungcarlxvigustaf/tal/hmktal20052009/hmkonungensvidlinnejubileetuppsalaslottden23maj2007.5.40a80eab11224d8d40c800013529.html> [19-02-03].

¹⁴⁶ Kungahuset.se. *H.M. Konungens tal vid avslutningen av Linnéåret i Jukkasjärvi den 15 december 2007.*

Hushållningsfrågan kan tolkas olika, antingen som en del av Linnéårets fokus på miljöfrågor, eller en legitimering av Sveriges innehav av Sápmis resurser, likt det som förekommer i Thunberg, Fries och Lindströms tal, samt Bergstedts och Sahlins text. Kunde inte samerna hushålla med sina egna resurser? Var samerna i behov av att den store vetenskapsmannen Linné kom och redogjorde hur deras resurser skulle hushållas?

I Umeå universitets text som utgavs i samband med avslutningen på Linnéåret i Jukkasjärvi, skrivs följande i korrelation till lapplandsresan:

Linné själv började sina resor med en strapatsrik färd till Lappland. Därför passar det utmärkt att i en miljö som präglas av entreprenörer och forskning fira ett jubileumsår som tagit sikte mot framtiden.¹⁴⁷

Fortsättningsvis nämns de nya regionala annonsörerna inför högtidsdagen, gruvbolagen LKAB och Boliden.¹⁴⁸ Gruvbolag är i sin tur en av de aktörer som sedan industrialiseringen bidragit till ett betydande ödeläggande av traditionellt samiska renbetesland och jaktmarker.¹⁴⁹

Gruvbolagens närvaro vid firandet verkar för att legitimera och påvisa att Sápmi fortfarande ses som en resurs för Sverige. Det bortser även från de avsevärt negativa konsekvenserna gruvdriften inneburit för samernas traditionella levnadssätt.

¹⁴⁷ Umeå universitet. *Coolt crescendo för Linnéåret!* https://www.umu.se/nyheter/coolt-crescendo-for-linnearet_5839230/ [19-02-06].

¹⁴⁸ Ibid.

¹⁴⁹ Samer.se. *Koloniseringen av Sápmi.* <http://www.samer.se/1218> [19-02-06].

7 Slutsatser & diskussion

En märkbar kontrast gällande skildringen av lapplandsresan är att faroaspekten är dominerande under merparten av 1800-talets firanden medan den är frånvarande under 1900- och 2000-talets firanden. Därtill är hyllningsaspekten kontinuerligt närvarande hos samtliga talare från och med firandet 1878. Bristen av detta 1807 (och 1811) kan bero på deras relativt korta omfång berörande resan. Ytterligare en kontrast är hur vetenskapsaspekten blivit alltmera framträdande från att ha använts sparsamt under 1800- och 1900-talet till att prägla mycket av Sápmi-resans skildring 2007.

Skillnaderna i Linnéfirandena kan förklaras av Gillis teori.

Redovisningsaspektens framträdande och Clemedsons beslut att ta avstånd från forna firandens panegyrik påvisar brytningen mellan den nationella epoken och dess nationalistiska prägel och den postnationella epoken. De tidigare firandena kontrasteras ytterligare gentemot Linnéåret och dess varierande mål, vilket tyder på att det skett politiska, kulturella och sociala förändringar. Detta då folkets relation till staten är förändrad, forna tiders nationalromantiska firanden är inte längre angelägna. Aronssons slutsats, att var tid har sin Linné bekräftas ytterligare.

De enda talen som berör samerna i större utsträckning är kungens tal i Jukkasjärvi, Lundströms tal samt Sydows essä. Vad detta kan bero på saknar grund för att besvaras i denna uppsatsen. Det kan vara en fråga för vidare forskning, hur benägenheten att på något sätt benämna en utsatt folkgrupp vid ett åminnelsefirande, vars utsatthet är en följd av det som firas, påverkas av exempelvis nationalism eller dylikt. Ytterligare frågor som skulle kunna undersökas är huruvida Linnéfiranden förhåller institutions- och metodologiaspekten av Abir-Ams teori, något som inte fick utrymme i denna uppsatsen. Har dessa aspekter legitimerats genom firandet av Linné?

Slutsatser som dras beträffande legitimeringen av Sápmi underkastelse kopplas till Abir-Ams teori om åminnelsefiranden tillägnade det ”stora snillet” vars syfte är att legitimera nya idéer eller hela nationer. Detta kopplas i denna undersökningen till ett legitimerande av koloniseringen av Sápmi genom firandet av Linné. Här kan det konstateras att ett rättfärdigande av åtminstone resornas fiskala förhållningsätt skedde under 1800-talets firanden och under majoriteten av det tidiga 1900-talets firanden. Detta förändras först under åminnelseåret 1978, vilket sätter en ny standard inför Linnéåret. Dock yppas spår av ett legitimerande av Sveriges innehav av Sápmi resurser vid firandet i Jukkasjärvi. Däremot är en avsaknad av en kritisk inställning gentemot resans konsekvenser och det förhållningsätt den förledde tydlig i samtliga firanden.

Utifrån detta kan det fastställas att frågan Abir-Am ställer i sin teori angående möjligheten att både minnas och kritiskt diskutera och debattera åminnelseobjektet i detta fallet inte är möjligt. Detta kan tolkas som ett legitimerande av Sápmis kolonisation, oavsett om den är avsiktlig eller ej. Detta orsakas möjligtvis av att konsekvenserna för samerna upplevdes vara oväsentliga under de tidigare firandena. Detta går att tyda på den typ av legitimering som brukades härvid, att Linnés inventering av Sápmi var en upplysning som gjorde att landskapets resurser kom till nytta. Vid de modernare firandena, främst Linnéåret 2007, skulle en sådan diskussion erodera den grund varpå firandet stod. Att arrangörerna bakom Linnéåret 2007 inte belyser de kontroversiella följderna av resan, vid den tiden då samhället är mest upplysta om dessa, ses i samband med Björcks slutsats att sakkunskaper om Linné knappt var den primära frågan för firandet 2007.¹⁵⁰ Linnégestalten skulle väcka intresset hos nya unga forskare, marknadsföra Sverige och användas kommersiellt. Ytterligare framlyftes han som en ekologisk föregångare,¹⁵¹ vad hade arrangörerna att vinna genom att göra den elastiska Linnégestalten kontroversiell?

7.1 Slutsatser gentemot tidigare forskning

Beträffande arten av de olika firandena kan den redovisningen Björck och Aronsson framställer fastslås ytterligare. Därtill bekräftas det positivt präglade förhållningsättet gentemot Linné Aronsson fastställer även gälla skildrandet av Sápmiresan. Franzéns slutsatser om den nationalistiska Linnébilden stämmer väl överens med uppsatsens observationer samt hur den förändrats efter firandet 1907. Trots att Linnébilden inte längre är nationalistiskt präglad förekommer däremot ingen kritisk skildring av resan i åminnelsefirandena. Detta var dock inte heller Franzéns undersökningsobjekt. Hodacs, Nyberg och Van Dammes (red.) försök att kringgå Linné som det ensamma geniet kan kopplas till denna uppsatsens syfte. Hur denna skildringen ser ut i åminnelsefirandena i relation till Sápmiresan är främst nämmandet av mecenater i hans tidiga karriär. Koerners olika slutsatser kan vid olika punkter stärka denna uppsatsens slutsatser. Exempelvis gällande Linnés agenda med resan samt framställningen av samerna som den ädla vilden och dess korrelation till hur resan legitimeras i exempelvis Thunberg, Fries, Sahlins och Lindströms tal. Broberg och Sörlins fastställande av resans fiskala

¹⁵⁰ Björck, "Konsten att minnas Linné", 35.

¹⁵¹ Ibid. 29–31.

motiv är också något som kan ses utifrån de slutsatserna som dras i denna uppsatsen, då denna punkt legitimerades under firandena fram till och med 1907.

Uppsatsen har därigenom grund i den tidigare forskningen, men kommer fram till nya slutsatser och bidrar med nytt material om hur Sápmiresan skildrats vid åminnelsefirandena, exempelvis hur faroaspekten från de tidigare firandena gett vika för vetenskapsaspekten. Därtill hur många av talarna legitimerat resans fiskala förhållningsätt och dess konsekvenser antingen genom att hänvisa till resans nytta som en upplysning eller genom avsaknaden av en kritisk diskussion.

8 Didaktisk reflektion

Utgångspunkten för följande diskussion är undervisning vid gymnasiet. Ett arbetsmoment baserat på uppsatsens metod kan vara av nytta i undervisningen, exempelvis gällande användandet av skilda typer av källmaterial. Detta speglas i det centrala innehållet för historia, då eleverna ska utföra ”Kritisk granskning tolkning och användning av olika slags källmaterial utifrån källkritiska metoder.”¹⁵²

Fortsättningsvis läggs vikt på hur individer och grupper använt historia och dess betydelse i formandet av identiteter och olika föreställningar om ett gemensamt kulturarv.¹⁵³ Åminnelsefiranden som objekt för att granska förändringar i samhället, likt Gillis teori, skulle kunna användas i undervisningen utifrån följande mål från det centrala innehållet:

Olika historiska frågeställningar och förklaringar kring långsiktiga historiska förändringsprocesser som speglar både kontinuitet och förändring [...] och olika syn på människors värde, på makt och på könsmönster.¹⁵⁴

Fortsättningsvis ska eleverna få förutsättningen att tolka en källa. För att kunna besvara en viss fråga behöver eleverna veta hur källan tillkommit och dess syfte. För att sedan kunna dra slutsatser från källan måste eleverna kunna använda den, vilket möjliggörs genom att sätta den i ett sammanhang med annan historisk kunskap. Den historiska kunskapen ger förståelse för källans uppkomst och källan fördjupar i sin tur den historiska kunskapen.¹⁵⁵

Utifrån dessa exempel finns möjligheten att omsätta de ämneskunskaper ett arbetsområde om åminnelsefiranden skulle erbjuda i ett didaktiskt sammanhang. Antingen som en slags källövning där eleverna fick skulle få granska gamla lovtal, likt dem granskade i uppsatsen, ur en källkritisk synvinkel för att sedan läsa utdrag ur nutida forskning. Eller för ett sätt att tyda förändring i samhället över tid.

¹⁵² Skolverket. *Ämne – historia. Kurser. Historia 1b, 100 poäng.*

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-i-gymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHis%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3> [19-02-11].

¹⁵³ Skolverket. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011.*

https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf2705.pdf?k=2705 [19-02-11.] 73

¹⁵⁴ Skolverket. *Ämne – historia. Kurser. Historia 1b, 100 poäng.*

¹⁵⁵ Skolverket. *Kommentarmaterial till ämnesplanen i historia i gymnasieskolan.*

<https://www.skolverket.se/undervisning/kommentarer/kommentarmaterial> [19-02-11].

Referenser

Tryckt material

Primära källor

- Bergstedt, J. A., *Minnesfesten öfver Carl von Linné den 25 maj 1907: beskrifning*, Uppsala, 1910.
- Clemedson, Carl-Johan, "Högtidstal i Uppsala Domkyrka den 10 januari 1978 till 200-årsminnet av Carl von Linnés bortgång.", I *Svenska Linnésällskapets årsskrift*, 1979/1981.
- Fries, Theodor Magnus, *Tal [över C. von Linné d.ä.]*, [Upsala], 1878.
- Lindström, Herman, *Tal vid aftäckningen af Linnébysten i Växjö söndagen den 23 maj 1909*, Växjö, 1909.
- Morris, M.J. & Berwick, L. (red.), *The Linnaean legacy: three centuries after his Birth*, Wiley-Blackwell, Oxford, 2008.
- Retzius, Anders Jahan, *Tal hållit på kongl. carolinska academiens naturalkammare d. 11 junii 1811, då framlidne archiaterens ... Carl von Linné's bröstbild därstädes upsattes, af Anders Jahan Retzius. Lund 1811. Tryckt uti Berlingska boktryckeriet.*, Lund, 1811.
- Sahlin, Carl Yngve, *Inbjudningsskrift till den fest, med hvilken kongl. universitetet i Upsala kommer att fira minnet af Carl von Linné på hundraårsdagen af hans död*, Uppsala, 1878.
- Sydow, Carl-Otto von, *Linné och de lyckliga lapparna: primitivtiska drag i Linnés Lapplandsuppfattning*, I *Utur stubbotan rot: essäer till 200-årsminnet av Carl von Linnés död / utgiven av Kungl. Vetenskapsakademien under redaktion av Ragnar Granit*. Granit, Ragnar & Broberg, Gunnar. (red.), Nordstedts Tryckeri. Stockholm. 1978.
- Uppsala universitet, *Festen till Carl von Linnés minne i Uppsala den 10 januari 1878*, Uppsala, nnnn.

Övriga

- Abir-Am, Pnina G. & Elliot, Clark A. (red.), *Commemorative practices in science: historical perspectives on the politics of collective memory*, University of Chicago Press, Chicago, Ill., 1999.

- Aronsson, Peter. "Att minnas Carl von Linné" I *Linné: en småländsk resa*. Larsson, Lars-Olof (red.), 268–307. Stockholm: Prisma, 2006.
- Björck, Henrik. "Konsten att minnas Linné: Firandets former vid jubileerna år 1807, 1907 och 2007" I *Svenska Linnésällskapets Årsskrift. Årgång 2018*. Broberg, Gunnar. Dunér, David (red.), 15–36. Malmö: Exakta, 2018.
- Gillis, John R. (red.), *Commemorations: the politics of national identity*, Princeton Univ. Press, Princeton, 1994.
- Gustavsson, Martin & Svanström, Yvonne (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Upplaga 1, Studentlitteratur, Lund, 2018.
- Franzén, Olle. "Hur Linnébilden formades (1778–1850)" I *Svenska Linnésällskapets Årsskrift. Årg. XLVI. 1963*. 5–41. Uppsala: Almqvist & Wiksells. 1964.
- Hagberg, Knut, *Carl Linnæus*, 2., bearb. uppl., 2. tr., Natur och kultur, Stockholm, 1978[1957].
- Hodacs, Hanna & Nyberg, Kenneth, *Naturalhistoria på resande fot: om att forska, undervisa och göra karriär i 1700-talets Sverige*, Nordic Academic Press, Stockholm, 2007.
- Hodacs, Hanna, Nyberg, Kenneth & Van Damme, Stéphane (red.), *Linnaeus, natural history and the circulation of knowledge*, Voltaire Foundation, Oxford, 2018.
- Klas-Göran Karlsson, "Tio år som skakat världen eller tio århundraden av förtryck". I *In med historien! Fem historiker om korta och långa perspektiv i samtidshistorien*. Andersson, Lars M. & Zander, Ulf (red.) 43–59. Lund: Historiska media, 1997.
- Koerner, Lisbet, *Linnaeus: nature and nation*, Harvard University Press, Cambridge, Mass., 1999.
- Linné, Carl von, *Vita Caroli Linnæi: Carl von Linnés självbiografier / på uppdrag av Uppsala universitet utgivna av Elis Malmeström och Arvid Hj. Ugglå, Almqvist & Wiksell*, Stockholm, 1957.
- Sjögren, Anna, Moberg, Roland & Windahl Pontén, Annika (red.), *Låt inte råttor eller mal fördärva-: Linnésamlingar i Uppsala: Uppsala universitets jubileumsbok*, Hallgren & Fallgren, Uppsala, 2007.
- Sörlin, Sverker. "Science, Empire, and Enlightenment: Geographies of Northern Field Science." *European Review of History: Revue européenne d'histoire. vol 5. no 3.* (2006)
- Tosh, John, *Historisk teori och metod*, 3. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2011.

Elektroniskt material

Primära källor

Carl von Linnés betydelse såsom naturforskare och läkare [Elektronisk resurs]:

skildringar / utgifna af Kungl. Vetenskapsakademien i anledning av tvåhundraårsdagen af Linnés födelse, Uppsala, 1907.

<http://runeberg.org/linne200ar/>

Umeå universitet. *Coolt crescendo för Linnéåret!* https://www.umu.se/nyheter/coolt-crescendo-for-linnearet_5839230/ [19-02-06].

Thunberg, Carl Peter, *Tal vid invignings-acten af den nya akademiska trädgården dess orangerie och samlings-salar, med kongl. maj:ts allernådigste tillstånd hållit i Upsala uti den nya botaniska lärosalen d. 25 maji 1807, då tillika firades framledne ... Carl von Linnés hundra-åriga födelse-dag, af Carl Peter Thunberg ... Upsala, 1807. Tryckt hos Joh. Fr. Edman, kongl. acad. boktr.* [Elektronisk resurs], Uppsala, 1807. <http://runeberg.org/cvlinne100/>

Övriga

Davidsson, Åke (red.) *Vem är vem: Norrland supplement register.* [Elektronisk resurs], Stockholm, 1968. <http://runeberg.org/vemarvem/norr68/0968.html>

Kungahuset.se. *H.M. Konungens tal vid avslutningen av Linnéåret i Jukkasjärvi den 15 december 2007.*

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmkonungcarlxvigustaf/tal/hmktal20052009/hmkonungenstalvidavslutningenavlinnearetijukkasjarviden15december2007.5.5298e0c41166846a79480002162.html> [19-02-03].

Kungahuset.se. *H.M. Konungens tal vid invigningen av jubileumsåret till minne av Carl von Linnés minne i Växjö, 28 januari 2007.*

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmkonungcarlxvigustaf/tal/hmktal20052009/hmkonungenstalvidinvigningenavjubileumsarettillminneavcarlvonlinnesminneivaxjo28januari2007.5.1a3366210de661ad20800051275.html> [19-02-03].

Kungahuset.se. *H.M. Konungens vid Linnéjubileet, Uppsala slott den 23 maj 2007.*

Tillgänglig:

<https://www.kungahuset.se/kungafamiljen/hmkonungcarlxvigustaf/tal/hmktal20052009/hmkonungensvidlinnejubileetuppsalaslottden23maj2007.5.40a80eab11224d8d40c800013529.html> [19-02-03].

- Linnaeus.se. *Sällskapets historia*. <http://www.linnaeus.se/sallskapets-historia/> [19-01.29].
- Nationalencyklopedin. *Carl Peter Thunberg*.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/carl-peter-thunberg>
[19-02-02]
- Samer.se. *Koloniseringen av Sápmi*. <http://www.samer.se/1218> [19-02-06].
- Samer.se. *Lappmarksgränsen*.
<http://samer.se/5666?fbclid=IwAR2WC6SBtQft2DPUwOMASLViWmZU6xoAi9sRzvISuhV9BlnsTOCKuYbP6YY> [19-02-02].
- Samer.se. *Sápmi*. <http://www.samer.se/1002> [19-02-16].
- Skolverket. *Kommentarmaterial till ämnesplanen i historia i gymnasieskolan*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/kommentarer/kommentarmaterial> [19-02-11].
- Skolverket. *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*.
https://www.skolverket.se/sitevision/proxy/publikationer/svid12_5dfce44715d35a5cdfa2899/55935574/wtpub/ws/skolbok/wpubext/trycksak/Blob/pdf2705.pdf?k=2705 [19-02-11].
- Skolverket. *Ämne – historia. Kurser. Historia 1b, 100 poäng*.
<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/laroplan-program-och-amnen-igymnasieskolan/gymnasieprogrammen/amne?url=1530314731%2Fsyllabuscw%2Fjsp%2Fsubject.htm%3FsubjectCode%3DHIS%26tos%3Dgy&sv.url=12.5dfce44715d35a5cdfa92a3> [19-02-11].
- Svenska akademiens ordbok. *Otadlad*.
https://www.saob.se/artikel/?seek=otadlad&pz=1#U_O1537_16647 [19-30-01].
- Svenska akademiens ordbok. *Stygisk*. <https://www.saob.se/artikel/?seek=stygisk&pz=1>
[19-01-23].
- Svenskt biografiskt lexikon. *Anders Jahan Retzius*.
<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=6599> [19-02-02].
- Svenskt biografiskt lexikon. *Axel N Lundström*.
<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=9896> [19-02-02].
- Svenskt biografiskt lexikon. *Carl Linné (von)*.
<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=10735> [19-02-25]

Svenskt biografiskt lexikon. *Carl A M Lindman*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=10613> [19-02-02].

Svenskt biografiskt lexikon. *C Yngve Sahlin*.

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=6316> [19-02-04].

Svenskt biografiskt lexikon. *N J O Herman Lindström*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=10696> [19-02-23]

Svenskt biografiskt lexikon. *Thore M Fries*.

<https://sok.riksarkivet.se/Sbl/Presentation.aspx?id=14488> [19-02-02].

The Linnean Correspondence. *Carl Linnaeus to Kungliga Vetenskaps-Societeten i Uppsala. Uppsala, Sweden, 26 December 1731 n.s.*

http://linnaeus.c18.net/Letters/display_txt.php?id_letter=L0010 [19-02-25]

Bildförteckning

Martin Hoffman: *Linné i lappdräkt*, 1737, Linnémuseet, Uppsala.

